

4 november 1914

Berlijn, 3 november. Het grote hoofdkwartier heeft hedenmiddag het volgende medegedeeld:

De overstroming ten zuiden van Nieuwpoort maakt alle militaire operaties in dat gebied onmogelijk. De landerijen zijn voor lange tijd waardeloos gemaakt. Op sommige plaatsen staat het water meer dan manshoog. De Duitse troepen hebben zich uit het overstroomde gebied teruggetrokken zonder één man of paard te verliezen, en zonder kanonnen of voertuigen prijs te geven.

Onze aanvallen op Ieper vorderen. Wij hebben over de 2300 man, voor het merendeel Engelsen, krijgsgevangen gemaakt en verscheidene machinegeweren veroverd.

Parijs, 3 november. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

Op onze linkervleugel schijnt de vijand de linkeroever van de IJzer beneden Diksmuide geheel te hebben ontruimd.

Troepen van de bondgenoten, die op de wegen in het overstroomde gebied op verkenning waren uitgetrokken, hebben zonder grote bezwaren de overgangen over de IJzer weer bezet.

Wij hebben aanmerkelijke vorderingen gemaakt ten zuiden van Diksmuide en aan de kant van Geluveld (ten oosten van Ieper) in de streek ten noorden van de Leie. Ondanks heftige aanvallen van aanzienlijke vijandelijke strijdkrachten is ons front overal gehandhaafd of hersteld.

Aardenburg, 3 november. Reeds 13 dagen wordt er nabij Westrozebeke, 10 km van Roeselare, hardnekkig gestreden. Nacht en dag dondert het geschut en groot is het aantal gewonden der

Duitsers. Alleen in het bisschoppelijk college te Roeselare, dat met vele andere gebouwen tot lazaret is ingericht, zijn in 8 dagen 5000 gewonden binnengebracht. In de stad ontmoet men telkens wagens met doodkisten voor de in de lazaret overledenen. Dagelijks kruisen Duitse, Franse en Engelse vliegtuigen boven de stad. De Duitse vliegers ontwikkelen, wanneer op hen geschoten wordt, door een of ander middel enorme rookwolken, waardoor het toestel zelf geheel aan de blik onttrokken wordt.

Roeselare heeft door een bombardement van de Duitsers zwaar geleden.

Zondag seinde de oorlogscorrespondent van de Tijd uit Torhout over de slag aan de IJzer:

Op het ogenblik staan de geallieerden er aan de linie Diksmuide-Nieuwpoort zéér gunstig voor. Bevonden zich de Duitsers op het laatst van de vorige en het begin van deze week bij Diksmuide en zelfs over de IJzer, thans staan allen ten noorden der rivier en voor zover zij in de buurt zijn, moeten zij in de modder vechten.

Langs de kust zijn de geallieerden zelfs tot op enkele kilometers van Oostende aan het opereren en boven Diksmuide bij Leke. Het Engelse scheepsgeschut neemt sinds vrijdag weer deel aan de strijd en een paar verdwaalde granaten brachten op enkele plaatsen in Oostende schade aan.

De Duitse generale staf is te Tielt gevestigd.

Maandag seinde dezelfde correspondent uit Sluis: De Duitsers trekken nog steeds, maar in zeer langzaam tempo, van Diksmuide naar Oostende terug. Grote troepenmassa's met zeer veel geschut

worden samengetrokken aan de Zeeuws-Hollandse grenzen, vooral tussen Dudzele en Zeebrugge.

Het tramverkeer met Brugge vanuit Sluis is hedenmiddag stopgezet. Alle paspoorten zonder één uitzondering zijn ingetrokken, en niemand mag meer van noord naar west België. Overal patrouilleert sterk de veldgendarmerie. Met een collega heb ik hedenavond over de velden langs het kanaal nog Zeeland kunnen bereiken, doch anderen moesten in Brugge achterblijven. Elk ogenblik kunnen belangrijke krijsgebeurtenissen verwacht worden. De vliegmaachines der geallieerden zwerven tot over Brugge.

Men meldt ons uit Oostburg:

De tramdienst Sluis-Knokke-Brugge is gisteren door de Duitse overheid stopgezet, een enkele tram is maandag te Sluis aangekomen. Ingezetenen van Knokke, voorzien van passen, die nog over onze grens wilden vluchten, werden door de Duitse voorposten nabij de grens terug gestuurd. Zij wisten evenwel langs binnenwegen over de grens te komen.

Havre, 3 november.

Mededeling van de grote generale staf van het Belgische leger:

De vijand trekt ten oosten van de IJzer tussen Nieuwpoort en Diksmuide terug. Wij hebben te Stuivekenskerke enige gevangenen gemaakt. Er zijn nog enige Duitsers in de hoeven in de omtrek van dit dorp.

Havre, 3 november.

Het officiële Belgische communiqué deelt mede, dat de ontruiming van de linkeroever van de IJzer tussen Nieuwpoort en Diksmuide

door de Duitsers heden is voortgezet. Er zijn talrijke aanwijzingen, dat de vijand ernstige verliezen heeft geleden in de jongste gevechten aan de IJzer. Een Duits officier bekende, dat de Duitsers meer dan 30.000 man verloren hadden, w.o. 10.000 doden.

De troepen der bondgenoten hebben hun offensief aan het front, waar het 13^e reserve legerkorps staat, op krachtige wijze voortgezet. Gisteren is er hevig gevochten tussen Zonnebeke en de Leie. De bondgenoten handhaven zich in hun stellingen, behalve in de loopgraven bij Mesen.

Berlijn, 4 november. Mededeling van hedenmorgen uit het hoofdkwartier.

De aanvallen op Ieper, ten noorden van Arras en ten oosten van Soissons vorderen langzaam, maar worden met succes bekroond.

Aardenburg, 4 november. Gisterenmiddag om 2 u 20, vertrok een trein van 52 wagons met Duitse soldaten uit Brugge in de richting Oostende.

De gehele nacht door zijn Duitse soldaten door Brugge getrokken. Zij gingen, vertelt men, door de Gentse en Katarinapoort in de richting Gent.

De kanonnen voor het Paleis van Justitie en op de Grote Markt zouden verdwenen zijn. Gisterenmiddag om 1 u 15 kwamen van Zevekote 2 trams met 800 gewonde Duitsers, benevens 14 doden; om 8 u 05 een tram met 200 gewonden.

Londen, 4 november. Gisteren werd uit Noord-Frankrijk aan de Daily Mail geseind: Een belangrijke verkenning is heden door Belgische vliegers ondernomen. De juiste bijzonderheden

ontbreken, doch het schijnt, dat zij in de Duitse linies een duidelijke terugtrekkende beweging in de richting van Brussel hebben kunnen opmerken.

Bommen op Brugge.

Aardenburg, 4 november.

Vluchtelingen vertellen, dat gisterenmorgen om 20 uur een Engelse vlieger boven Brugge verscheen en twee bommen op het atelier Sint Michiels wierp, waar 300 Duitsers werken. Daar bevindt zich het magazijn van benzine voor vliegtuigen. De bommen misten en vielen op 40 meter afstand van de spoorweg Brugge-Kortrijk, waar zij terecht kwamen in twee buitenplaatsen.

Te 3 u 20 verscheen weer een Engels vliegtuig boven Brugge. Het werd zeer beschoten, maar wierp opnieuw 3 bommen op de werkplaats St. Michiels, weer zonder te treffen. Daarbij zijn echter 2 Duitse soldaten gedood en 1 burger, een kind, werd gekwetst.

Het communiqué door het Franse gezantschap te 's Gravenhage heden over de krijgsverrichtingen verstrekt, luidt aldus:

De Duitsers zijn voortgegaan met in de gehele noorderstreek van de Leie aan te vallen met aanzienlijke strijdkrachten, maar ons front is, bij het einde van de dag, overal gehandhaafd gebleven of hersteld. Onzerzijds hebben wij de aanval hervat en ons vooruitrukken was vooral merkbaar ten zuiden van Diksmuide en in de richting van Geluveld. De vijand schijnt de linkeroever van de IJzer, stroomafwaarts van Diksmuide, geheel verlaten te hebben en de verkenningstroepen der bondgenoten op de landwegen en de onder water gezette streken hebben zonder veel moeilijkheden de overgangen van de IJzer opnieuw bezet.

Te Aardenburg aangekomen personen uit Brugge vertellen, dat het de Engelsen gelukt is de spoorlijn tussen Gent en Brugge te doen springen. Dit laatste is echter nog niet bevestigd.

De oorlogstoestand.

De telegrammen in ons ochtendblad opgenomen behelzen heel wat belangrijk nieuws. In de eerste plaats, dat de Duitsers hun aanvallen op de IJzerlinie tussen Nieuwpoort en Diksmuide als mislukt hebben laten varen. Die mislukking is, behalve aan het optreden van de vloot der bondgenoten met haar zwaar geschut en aan de aanzienlijke samentrekking van Engelse troepen op dit punt, waar ons de befaamde ooggetuige in het Engelse hoofdkwartier van weet te vertellen, toe te schrijven aan inundatie. Men kan hier de slotsom uit trekken dat een inundatiegebied, mits door een ferm en goed uitgerust leger verdedigd, een doelmatig middel van defensie gebleken is.

Niet alleen ten opzichte van de strijd aan de IJzer komen de Duitse en de Franse berichten overeen. Omtrent de strijd bij Ieper geven de Duitsers ons te kennen, dat hun aanvallen vorderen. Niet voldoende zijn blijktbaar die vorderingen echter nog, om ze topografisch vast te leggen. Slechts wordt het aantal krijgsgevangen opgegeven. De Fransen delen dat mee in deze vorm, dat hun front, trots hevige aanvallen van de vijand, overal is gehandhaafd of "hersteld". De Duitsers melden een succes bij Vailly, aan de samenvloeiing van de Aisne en de Vesle, waar zij de dorpen Chavonne en Soupir (vlakbij Vailly) stormenderhand hebben genomen. De Fransen geven dit even openhartig toe, als de Duitsers hun tegenslag bij de IJzer, waarvan het voornaamste gevolg zal zijn, dat zij zich in Oostende niet alleen van de zeezijde, maar ook van de landzijde bedreigd zullen voelen.

Aan de IJzer.

Van alle kanten, zo seinde de correspondent van de Times de 2e dezer uit Noord-Frankrijk, zijn de berichten goed. Na vele hardnekkige gevechten blijven de bondgenoten de Duitsers gestadig tegen houden. Beide oevers van de IJzer zijn nu in bezit van de bondgenoten en Armentières werd maandag genoemd als een van de plaatsen waar vermoedelijk een trein heen zou vertrekken.

“De geruchten over de ontmoediging en vermoeidheid van de Duitsers zijn,” vervolgt de correspondent, “te talrijk, om verwaarloosd te kunnen worden. Het is duidelijk uit de wijze waarop de Duitsers met hun hulpbronnen omgaan, dat zij moeite hebben met het aanvullen van voorraden en munitie. Met name is er schaarste aan uniformen om de nieuwe troepen te kleden, en onze manschappen hebben dikwijls lijken gevonden, van wie men het uniform had uitgetrokken, om de rekruten erin te kunnen steken.”

Verder beweert de correspondent, dat Duitsers na hun gevangenneming onzinnige prijzen voor voedsel bieden, wat een bewijs is, dat zij niet genoeg te eten krijgen.

Een bijzondere correspondent van de Times aan de Frans-Belgische grens beschrijft ook de gevechten om Ieper, Diksmuide en Nieuwpoort. Volgens hem, zijn telegram is van zondag, hadden de bondgenoten ondanks hevige aanvallen van de Duitsers de laatste dagen aanmerkelijke voortgang gemaakt ten oosten van Ieper.

Het merendeel van de gevechten was een handgemeen, waarbij de bajonet veel gebruikt werd. Zulke gevechten brengen echter vreselijke verliezen mee, vooral daar de vijand een geweldige overmacht heeft. De Engelsen hebben zich kunnen handhaven,

maar ten koste van geweldige offers. Een van de listen van de Duitsers waarmee de Engelsen nu vertrouwd beginnen te raken is deze: een aantal Duitse kanonnen staken, na een tijd lang geschoten te hebben, het vuur, en zijn schijnbaar buiten gevecht gesteld. Als de Engelsen echter naderen om ze te nemen, heropenen zij het vuur à bout pourtant met vreselijke gevolgen.

Tussen Diksmuide en Nieuwpoort houden de Belgen zich staande. Twee dagen geleden waren de Duitsers erin geslaagd op sommige punten de spoordijk te bezetten, die het voornaamste bolwerk van de verdediging daar was. Zij hielden een tijd lang het dorp Ramskapelle achter de linie bezet, maar een bajonetaanval van de Belgen verdreef hen weer. Het is gewoonweg een wonder zoals de Belgen na drie maanden van ontberingen en vechten, nu al veertien dagen standhouden, besluit de correspondent.

Een andere correspondent verzekert, zoals reeds onlangs gemeld is, dat de Duitse keizer bevel had gegeven om Ieper het koste wat het wilde te nemen. Hij ging zelf naar de vuurlinie om er getuige van te zijn. De Duitsers openden de aanval met een verwoed geschutvuur. De infanterie kwam in actie en voerde een charge met de bajonet tegen de schansen der bondgenoten uit. Het gevecht was verwoed, de verliezen waren zwaar. Wat de uitslag was en of de slag een bepaalde uitkomst had, was maandag nog niet bekend, maar "Zondagavond hielden de bondgenoten Ieper nog bezet".

De London Scottish hadden een belangrijk aandeel in de strijd. Met auto's werden zij uit Ieper naar het front gebracht. De Duitsers hadden hun poging hernieuwd om door de linie heen te breken. Zij waren zeer sterk en hadden veel geschut bij zich. Te Hollebeke en te Mesen tussen Ieper en Waasten, hadden de Engelse linies het hard te verantwoorden. De territorialen kwamen de

cavaleriebrigade die daar de schansen bezet hield, te hulp. Zij werden achter een hoogte in slagorde geschaard en rukten over de heuvel recht op de vuurlinie aan. Zij daalden de helling af over moeilijk terrein en bietenvelden en kwamen dadelijk in een hevig artillerievuur. In een hel van granaatkartetsen en kogels rukten zij voort, met korte sprongetjes. Tot de avond toe was het gevaarlijk om vooruit te gaan. Toen kwam de vijand met de bajonet op hen af. Het was een onheilspellend ogenblik. Ook de London Scottish plantten de bajonet op het geweer. De botsing was vreselijk. Maar voor de overmacht moesten de Londenaars terug. Zij herstelden zich echter en vielen opnieuw aan. Tenslotte ging de Duitse infanterie er van door.

Van Engelse zijde.

Mededeling van het Engelse gezantschap te 's Gravenhage, afkomstig van het Engelse ministerie van buitenlandse zaken.

Gisteren heeft een flottielje Engelse kanonneerboten de Belgische linkervleugel kunnen ondersteunen.

5 november 1914

Parijs, 4 november. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

Op onze linkervleugel is de toestand sedert gisteren onveranderd gebleven. De vijand heeft zich op de rechteroever van de IJzer teruggetrokken. Wij hebben Lombardsijde (ten noorden van Nieuwpoort) hernomen. De Duitsers houden op de linkeroever van de IJzer nog slechts het bruggenhoofd te Michemin (tussen Diksmuide en Nieuwpoort) bezet. Behalve krijgsgevangenen en gewonden hebben de Duitsers veel oorlogsmaterieel, waaronder stukken geschut, in de steek moeten laten.

Aan de Leie worden de krijgsverrichtingen met afwisselend succes, vooruitdringen hier, terugwijken daar, voortgezet. Over het algemeen zijn echter de strijdkrachten der bondgenoten aanmerkelijk opgeschoten.

Londen, 4 november. Een ambtelijk verslag handelende over de jongste gebeurtenissen in België verklaart, dat de Engelse ruitery, hetzij te paard of in de schansen, tot bewondering van het gehele leger gestreden heeft.

De Indiërs zijn ook naar de slaglinie gebracht.

De 1^e november werden de troepen langs de gehele linie aangevallen. De vijand werd met zware verliezen teruggeslagen. De Engelse houwitsers vernielden twee achtduims kanonnen van de vijand. Uit alle berichten blijkt, dat de Engelse artillerie een vreselijke slachting aangericht heeft.

De handhaving van de linie als onverbroken front en het afslaan van de herhaalde aanvallen, waarbij in sommige gevallen gehele vijandelijke colonnes zijn vernietigd en de Duitsers zeer ontmoedigd werden, berokkendend natuurlijk ook enige verliezen aan de verdedigers.

De stelling van de bondgenoten is versterkt. Troepenversterkingen van allerlei aard zijn gezonden om de nu nog dreigende aanvallen te weerstaan.

Gisteren werd van de kust van het Nauw van Calais aan Engelse bladen gemeld, dat de wanhopige pogingen der Duitsers om leper stormenderhand te nemen, mislukt waren. De Duitse infanterie is naar het oosten teruggeslagen. De artillerie is echter weer in stelling gebracht en gisteren vielen er granaatkartetsen op korte afstand

van de stad. Zaterdag en zondag tevoren zijn duizenden inwoners uit de stad gevlucht. Thans staan de voorposten uit de vijandelijke legers tot op een steenworp afstand van elkaar. De schildwachten der bondgenoten horen de grammofoons en het gezang der Duitse soldaten in de loopgraven (wat enigszins in strijd schijnt met de beweerde mismoedigheid onder de Duitsers, waarvan de Engelse berichtgevers geregeld gewagen).

De Duitsers hebben ter plaatse grote verliezen geleden. Tal van Duitse gewonden zijn door de hospitaalsoldaten der bondgenoten opgenomen; daar was een jongen van 17 jaar onder.

Een der oorlogscorrespondenten van de Times in Noord-Frankrijk meldt dat de keizer zich zondag te Tielt bevond, waar gedurende enige dagen het kwartier van de grote generale staf gevestigd is geweest. 's Morgens half twaalf was de keizer er per auto aangekomen, vergezeld van een gevolg van ongeveer 40 officieren. Hij werd geestdriftig begroet door de soldaten toen hij zich op weg begaf naar het Casino, waar hij met de officieren het middagmaal gebruikte. Volgens een ooggetuige had de keizer er zeer ernstig uitgezien, als iemand die zware verantwoordelijkheid op zich voelt rusten. Hij vertrok om half twee 's middags uit Tielt. Een kwartier later verscheen een Engels vliegtuig boven de plaats en liet bommen vallen in de onmiddellijke nabijheid van de plek waar de keizer de gast van de grote generale staf was geweest. Drie bommen vielen op het Marktplein, één op het stadhuis en één op het paleis van justitie. Twee Duitse soldaten werden gedood en er is veel schade aangericht.

De slag aan de IJzer.

De oorlogscorrespondent van de Tijd seint: de moorddadige gevechten in noordwest België duren met onverminderde heftigheid voort en de verliezen worden steeds verschrikkelijker. In Brugge lopen de gewonden in beslijkte kleren rond, en degenen, die aan de voeten gewond zijn, lopen op de kousen.

Het stationsemplacement is geheel door politie en militairen afgezet, daar een onophoudelijk vervoer plaats heeft van in het station aangekomen gewonden, waarvoor zelfs de elektrische trams gerekwireerd worden. De bevolking is zeer opgewonden; het is voor haar geen geheim kunnen blijven, dat de Duitsers langzaam voor de inundaties en het rusteloos vuur der bondgenoten hebben moeten terugwijken. Bovendien horen de mensen het kanongebulder elke dag nader komen en de vliegtuigen der bondgenoten zweven voortdurend tot zelfs over Brugge, waar de Duitsers granaatkartetsen afvuren op deze ongewenste vogels.

Vóór enige dagen was in Brugge een proclamatie aangeplakt, dat in Nederland valse praatjes verspreid waren, als zouden de Belgen, die terugkeerden, niet meer hun families in Nederland mogen gaan bezoeken of afhalen. De Duitse overheid sprak in de proclamatie die valse geruchten beslist tegen en verzekerde, dat het op- en neergaan naar Nederland steeds vrij zou zijn. Nu echter het grootste deel van de bevolking in deze streek is teruggekeerd, is plotseling het bevel gekomen, dat niemand meer in- of uit mag en sterke patrouilles veldgendarmerie zoeken daarvoor de grensstreken af.

De Duitsers staan tot vlak onder Torhout, terwijl aan de zee kust de batterijen even buiten Oostende staan, welke deelnemen aan de algemene strijd. Ook de Engelse vloot is weer in volle actie. Van Torhout uit richten de Duitsers thans hun troepen over Hooglede en Roeselare naar Ieper. De Duitsers hebben eveneens langs de

Zeeuws-Nederlandse grenzen grote troepenmassa's samengetrokken en een geheel nieuwe verdedigingslinie gemaakt tussen Zeebrugge en Dudzele, waar buitengewoon veel veldgeschut staat opgesteld.

Hoe angstvallig de bondgenoten hun stand van zaken verborgen houden, blijkt wel uit hun kennisgevingen, waarin de toestand in België steeds ongewijzigd heet, ofschoon ze in werkelijkheid grote voordelen behaald hebben.

Eén onzer oorlogscorrespondenten schrijft: Op een reis naar Calais en Duinkerken raakte ik in gesprek met een Franse officier aangaande de krijgsverrichtingen sedert het begin van de vijandelijkheden. Zijn bezadigd optreden, de onpartijdigheid waarmee hij sprak, zijn kalmte en deskundigheid, maakten, dat de tijd, die ik in zijn gezelschap en in dat van enige van zijn krijgsmakkers mocht doorbrengen, omvloog.

We bespraken in hoofdzaak de toestand op het westelijk oorlogsterrein. Is, zo werd mij gevraagd, het succes der Duitse wapens, uit een zuiver militair oogpunt gezien, nu werkelijk wel zo groot als dit wordt voorgesteld en heeft de uitslag der krijgsverrichtingen op dit gedeelte van het oorlogsterrein wel beantwoord aan de verwachtingen, die het opperste Duitse legerbestuur hoopte sedert het begin van de oorlog te kunnen boeken? Grif en uit eigen beweging werd toegegeven, dat in het allereerste stadium van deze oorlog het Franse leger nog niet "klaar" was om tegen een numeriek sterkere tegenstander met succes offensief te kunnen optreden. Dit numeriek overwicht zouden de Duitsers niet hebben ingezien; hun pogingen tot dicht bij Parijs voort te dringen zijn ten enen male gefaald, zij zijn sedert het begin van september teruggeworpen tot in de linie, waarin ze zich

nog steeds bevinden, zonder dat van enig noemenswaardig voorwaarts komen sedert die tijd sprake is. Over een front van meer dan vierhonderd kilometer toch is het de leek duidelijk dat van tijd tot tijd partiële voordelen worden behaald, doch die voordelen hebben niet slechts de Duitsers maar ook de geallieerden. Zij leggen echter geen gewicht in de schaal der algemene operaties. De Duitsers is geen gebiedend halt, een tot hertoe en niet verder, tegeroepen en tot op heden is het hun in weerwil van alle moeite en pogingen niet gelukt het oorspronkelijk oorlogsplan ten uitvoer te brengen.

Doch, wierp ik tegen, de verovering van België dan, dat zich nagenoeg geheel in Duitse handen bevindt? Hierin zag mijn zegsman een der oorzaken der gemaakte fouten. Ieder militair heeft voorzien, dat tenslotte het Belgische leger zou moeten wijken voor de grote overmacht, dat die tegenstand zo hardnekkig en bewonderenswaardig zou zijn, had niemand verwacht. Meer dan twee en een halve maand heeft een belangrijk deel van het Duitse leger, versterkt nog door een deel van het Oostenrijkse, verspild en daardoor die tijd verloren om onmiddellijk na het uitbreken der vijandelijkheden zijn krachten in zijn geheel tegen de geallieerden aan te wenden. Juist dus door het bezetten van België zou een onherstelbare fout begaan zijn. Van een zuiver krijgskundig succes kon dus te dezen opzichte geen sprake zijn. Noch wat organisatie en inrichting betreft, noch wat bewapening aangaat kon het Belgische leger wedijveren met zijn machtige tegenstander; de lange tijd die de laatste heeft nodig gehad, en nog is dit niet volkomen gelukt, na de bezetting van Luik en Namen door de inneming van Antwerpen de kroon op zijn werk te zetten, was dus zeer relatief te noemen.

Deze correspondent schrijft verder:

Gravelingen lag achter ons; we naderden Duinkerken, waar nieuwe verrassingen ons wachtten. Ook hier, ver vóór de stad, aan alle zijden vooruitgeschoven, hetzelfde beeld. Overal schanswerken, redoutes en loopgraven. Onze toestemming tot doorreizen was ons te Parijs slechts tot hier gegeven, we zouden ons dus hier hebben te voorzien van nieuwe of aanvullende passen voor een reis naar België. We werden echter verwezen naar Veurne, daar de Franse bevelhebber niet in de rechten wilde treden van zijn Belgische collega. Het aanwezig zijn van zeer sterke troepenafdelingen, die wij op onze heenreis hier niet in zo groten getale hadden opgemerkt, voorspelde ons, dat meer nog dan in Boulogne, men hier op ernstige gebeurtenissen zich voorbereidde. De stad zelf was overvol met Belgische vluchtelingen, die hier, van heinde en verre komend, bescherming zochten tegen een te verwachten opdringende vijand.

Hier verzamelden zich tevens de overblijfselen van het Belgische leger, waarvan we voor weinige dagen delen in geregelde, geordende aftocht bij Brugge en Oostende hadden ontmoet, doch waarvan het hier aangetroffen deel de indruk maakte van in volmaakt gedesororganiseerde toestand zich te bevinden. Veelal zonder officieren of meerderen wisten de soldaten niet waarheen zich te begeven; zij volgden de stroom der burgervluchtelingen, zonder het doel te weten of te kennen. Ieder verband ontbrak hier, van vermoeienis uitgeput hadden velen hunner drie dagen gelopen, gemarcheerd was niet het woord, zonder voldoende rust, dikwijls zonder behoorlijke voeding, en dit alles nadat zij in en bij de forten om Antwerpen dag en nacht waren blootgesteld en verontrust door het vuur van de belegeraar.

Inderdaad droevig was de aanblik van deze, in weerwil van dit alles, toch flinke kerels. Ik vroeg me af, hoelang het zou duren, voor zij

weer zouden zijn gereorganiseerd, hoeveel tijd het zou kosten, het zelfvertrouwen weer te herstellen; maar tevens stelde ik mij de vraag, hoe te verklaren de veelal vernomen wens, zich weer spoedig met de vijand te mogen meten. Die tijd zou niet ver zijn! Het was hard te vernemen, hoe er enkelen waren, ouderen en vaders van huisgezinnen, die niets afwisten van het lot, dat de hunnen had getroffen, van hun vrouwen en kinderen, die zij vóór de belegering van Antwerpen voor het laatst in het nabijzijnd dorp hadden gezien of gesproken, waarvan hun iedere tijding ontbrak, alleen die enige noodlottige niet, dat hun huizen waren verwoest, verbrand of met de grond gelijk gemaakt.

En toch, wonderlijk is dikwijls de volksgeest, bij de grootste droefenis en diepste ellende ontbrak ook hier niet, als schril contrast, een ogenblik dat als het ware de gedoofde moed deed herleven.

Ten midden van die chaos een jeugdige jager, die met schijnbare onverschilligheid voor hetgeen om hem gebeurde, aan de bajonet triomfantelijk ronddroeg een poppetje in Duits uniform, dat aan een elastiek lustig op en neer danste. Ik zal hier niet weergeven de meer of minder ruwe, doch ook dikwijls koddige schimpscheuten, die tot de in beeltenis gehangen Duitser werden gericht; genoeg is het u te verzekeren, dat dit lachwekkend incident algemene hilariteit teweeg bracht en, zij het ook voor korte tijd, de moedeloosheid doofde.

Van de Zeeuwse grens. Men meldt ons uit Oostburg op 3 dezer: heden is hier de gehele dag zeer hevig geschutvuur gehoord. Het geluid komt steeds uit een en dezelfde richting, namelijk het zuidwesten. Tegen het vallen van de avond kwam het meer uit het westen. Omstreeks 4 uur 's middags werd hier een vliegtuig

waargenomen; de afstand was echter te groot om te zien tot welke partij het behoorde. Bewoners van Sluis en Retranchement meenden boven het oorlogsveld ook drie luchtschepen te zien. Maandag is al het rollend materiaal der stoomtram Knokke-Sluis-Brugge opgevorderd om doden en gewonden te vervoeren.

Van Engelse zijde.

De loop der jongste gebeurtenissen in België, voor zover deze de Britse strijdkrachten betroffen, is als volgt geweest:

Op 30 oktober werden hevige aanvallen gedaan op de stelling, ingenomen door het eerste legerkorps en cavalerie en een grote versterking had blijkbaar de linie van de vijand bereikt. Op dit punt werd de vijand een zeer zwaar verlies toegebracht en de commandant van het eerste korps vertrouwde zijn terrein te kunnen handhaven, waarin hij sedertdien geslaagd is. De cavalerie heeft zowel te paard als in de loopgraven gevochten, tot bewondering van het gehele leger. De Indische troepen werden in de gevechtslijn gebracht, die naar evenredigheid versterkt is. In de nacht van de 30^e werd een krachtige aanval op Mesen afgeslagen. Op een punt drong de vijand, door de druk van zijn massa's, voor een ogenblik in de linie door, maar een uitstekende tegenaanval dreef hem met de bajonet terug. Aangezien de aanval op de linkervleugel zo heftig was, werd de Britse linie stevig versterkt door de uit Engeland aangekomen troepen die daarheen gedirigeerd werden. Ook de Fransen brachten een deel van hun aanvullingstroepen in de linie om de bedreigde vleugel te ondersteunen.

De "London Scottish", dat het eerste territoriaal regiment was, hetwelk zijn plaats in deze lijn innam, maakte schitterende charges

en de officier die het bevel voerde over het regiment ontving het volgende telegram van Sir John French:

“Ik verzoek U en Uw prachtig regiment mijn warmste gelukwensen en dank te aanvaarden voor het mooie werk dat gij zaterdag hebt gedaan. Gij hebt een roemrijke leiding en voorbeeld gegeven aan alle territoriale korpsen die in Frankrijk vechten.”

De 1^e november werden onze troepen langs de gehele linie aangevallen, maar de vijand werd afgeslagen en leed zeer zware verliezen. Onze houwitsers vernielden twee van de 20 centimeterkanonnen van de vijand en alle rapporten bewijzen dat ons geschut een ontzettende slachting heeft aangericht.

Parijs, 4 november. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

De toestand onderging geen wijziging van betekenis.

In het noorden maakten wij kleine vorderingen in de richting van Mesen.

Berlijn, 5 november. Ambtelijke mededeling van hedenmorgen uit het grote hoofdkwartier:

Gisteren hebben Belgische troepen gesteund door Engelse en Franse troepen, over Nieuwpoort een heftige uitval gedaan tussen de zee en het overstroomde gebied. De aanval werd zonder veel moeite afgeslagen.

Zowel bij Ieper en ten zuidwesten van Rijsel maken wij met onze aanvallen vorderingen.

Londen, 5 november.

In een officieel telegram, waarin verslag wordt gegeven van de krijgsoperaties der Britten in Vlaanderen, wordt bijzonderlijk hulde gebracht aan het regiment der Londense Schotten, voor een door dat regiment uitgevoerde schitterende bajonetaanval. Bedoeld regiment is het eerste der territoriale troepen, samengesteld uit vrijwilligers uit alle klassen der maatschappij, dat zich aan het gevechtsfront bevindt. Het zal door tal van andere regimenten van dezelfde soort worden gevolgd, die feitelijk al gereed zijn. Dan is er nog het nieuwe leger van Kitchener, van een miljoen man, dat op het ogenblik gevormd wordt.

De oorlogstoestand.

Van het westelijk oorlogsterrein geen groot nieuws. Mesen schijnt nog in handen van de Duitsers, althans, de Fransen melden ons, dat zij "kleine vorderingen" hebben gemaakt "in de richting" van die plaats.

Van Belgische zijde.

De Belgische legatie deelt mede:

Sedert 31 oktober zijn de Duitse aanvallen gestaakt op het front van het Belgische leger, dat op die datum te Ramskapelle aanvallend optrad. De 1^e en 2^e dezer hebben de Duitsers, na een volkomen nederlaag te hebben geleden, de linkeroever van de IJzer ontruimd met achterlating van hun doden, hun gewonden en hun wapens en zich terugtrekkend naar het oosten. Volgens de krijgsgevangenen hebben 2 legerkorpsen 30.000 man verloren, waarvan 10.000 gesneuveld zijn. Onze bondgenoten nemen het offensief op de rechterzijde van de Belgische stellingen.

Aan de IJzer.

De Gaulois van dinsdagavond beschrijft de vernietiging van een Wurtembergse brigade aan de IJzer als volgt:

“Om twaalf uur ‘s middags waren de Wurtembergers er in ontzaglijk aantal in geslaagd onder bescherming van hun artillerie de IJzer met planken over te steken. Na een week vechten was de rivier verstopt met gezonken boten, boomstammen, lijken en kadavers van paarden. De vijand deed de overtocht over een brug van lijken.

Onderwijl hadden de bondgenoten een stelling meer naar achteren toe ingenomen; enige regimenten bleven echter in stelling om deze beweging te dekken. Opgehoopt aan de linkeroever van de IJzer, bereidde de vijandelijke infanterie zich op de aanval voor. Enige hoofddeksels, die handig boven logge schansen gelegd waren, trokken het vuur van de Duitse artillerie tot zich, die zijn projectielen tegen dat doel verspilde. Daarna rukten de Wurtembergers vooruit. Zij waren verbaast toen zij in plaats van manschappen niets dan enige hoofddeksels vonden. Maar op dat ogenblik hoorde men in westelijke richting een luid gerommel. Het geluid werd gaandeweg duidelijker en leek op het opkomen van een getij. Plotseling barstte een stroom schuimend water op de verbaasde Duitsers los. Bomen en lijken werden door de stroom meegevoerd, die alles voor zich uit stuwde.

Uit de Duitse linies kwamen kreten van woede en schrik. Het was te laat. De stroom kwam aanzetten en in een paar ogenblikken waren de Duitse schansen vol water. De Wurtembergers vluchtten naar hoger gelegen grond om buiten het gebied van de overstroming te geraken, maar van de hoogte overstelpte de artillerie van de bondgenoten hen met salvo's granaatkartetsen. De vijand was gevangen tussen water en vuur. Zij die aan de verdrinking ontkwamen, vielen door kogels of artillerie-projectielen. Enkel

kwamen naar de linies van de bondgenoten toe en ontsnapten zo aan de dood.

Zo kwam de Wurtembergse brigade aan haar einde.

Van de Zeeuwse grens.

Men schrijft ons uit Oostburg:

Tot gisterenmiddag 3 uur werden nog geen kanonschoten van de schepen nabij Oostende vernomen, wel van de landzijde. Er wordt aan de grens streng de hand aan gehouden om niemand in of uit te laten.

Het graafwerk bij Knokke gedaan dat naar men aanvankelijk veronderstelde dienen moest voor het plaatsen van geschut, is achteraf gebleken te zijn geschied om gesneuvelde soldaten te begraven.

De Engelsen aan het westelijk front.

Na de val van Antwerpen werd de vijand tegenover de Engelsen steeds talrijker, er kwam meer infanterie en meer geschut, tot hij dinsdag de 20^e oktober bijna over de gehele Engelse linie tot de aanval overging. Tegelijkertijd vielen zij de Belgen aan, die tussen de Engelsen en de kust lagen.

Sedert de 20^e oktober tot de 25^e was er, behalve krijgsverrichtingen aan weerskanten van de Engelsen, volop actie aan het Engelse front te vermelden. Daar werden enige van de zwaarste gevechten geleverd, waarin de Engelsen tot dusver betrokken waren geweest, welke ontzaglijke verliezen voor de Duitsers ten gevolge hadden.

Bij Diksmuide.

Uit een veldbrief van een redacteur van het Berliner Tageblatt aan zijn blad.

“... In galop gaat het verder door het middelpunt van het vijandelijke granaatkartetsvuur, steeds weer honderden keren het gruwelijke gerekte sissen van vijandelijke schrapnells boven onze hoofden, dat ook de dapperste zenuwen schokt. Rechts en links barsten de rookwolkjes in de lucht, maar wij komen er ook ditmaal doorheen. Spoedig wordt het kalmer. Wij komen aan het eerste kleine watertje, ongeveer honderd meter voor het IJzerkanaal. Hier beginnen onze loopgraven. Ketels staan op kleine vuren, alles praat en lacht. De vreselijke arbeid van die dag in het vijandelijke artillerievuur is bijna geëindigd en spoedig zal de nachtpauze bij de vijandelijke artillerie beginnen. Velen liggen dodelijk vermoeid te slapen. De zenuwen, door al het schokkende nog meer verzwakt dan het lichaam, leunend tegen de wand van de loopgraaf; zwaar gaat hun ademhaling. Daar ligt ook een arme kerel wie een granaatkartets het onderlijf heeft opengescheurd, zacht te steunen in een koortsachtige slaap. Niemand mag terug. De weg achter ons is onder het vuur van onze veldartillerie. Hij moet wachten, misschien tot morgen. Achter de brug ziet het er vreselijk uit. Donkere gedaanten, losjes met jassen bedekt, een verstijfde gele hand met uitgespreide vingers omhoog geheven, Engelsen, Belgen, Fransen. Slechts zelden een van de onzen. Hier hebben de nachtelijke bestormingen, de vreselijkste van alle gevechten plaats gevonden, waarbij onze infanterie, bijna verpletterd door het vijandelijk artillerievuur van de dijken, in drie gruwelijke nachten steeds weer naar voren geworpen werd en winnares bleef.

Gisterennacht had men dan het kanaal in storm veroverd. Er zal tenaauwernood een plaats zijn op dit bloedige, vierhonderd kilometer lange front, dat nu door heel Frankrijk van Belfort tot aan

de zee loopt, waar de verliezen zo zwaar geweest zijn. Graven links en rechts (hier stierven de heldendood veertig man van de ... compagnie van het ... regiment). "Hier ligt luitenant Clerick", van het tweede Engelse lansiersregiment, of op een zeer, zeer brede grafheuvel: "Honderdtien Fransen en Belgen", daaroverheen door elkaar en half vernield vreemde wapens, doorboorde helmen. O, Vlaanderen, wondermooi Vlaanderen, nooit heeft een land zoveel bloed en zoveel gruwelijks gezien."

Van Franse zijde.

De mededeling van het Franse gezantschap van heden luidt:

De vijand heeft zich teruggetrokken op de rechteroever van de IJzer. Wij hebben Lombardszijde hernomen. De Duitsers houden op de linkeroever van de IJzer slechts een bruggenhoofd, halverwege Diksmuide en Nieuwpoort bezet. Behalve gevangenen en gewonden lieten zij veel oorlogsmaterieel en stukken geschut, die bij de gevechten aan de IJzer waren weggezakt, achter. In de loop van die dagen heeft het Belgische leger, gesteund door troepen van ons 6^e legerkorps en onze mariniers, blijk gegeven van schitterende heldhaftigheid. Tussen Diksmuide en de Leie blijven de bondgenoten steeds vooruitgaan.

Men meldt ons dat gisterenmiddag een Engelse vlieger een bom op het station te Brugge heeft geworpen, dat daardoor gedeeltelijk zou zijn vernield.

6 november 1914

Parijs, 5 november. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

Op onze linkervleugel zijn de strijdkrachten der bondgenoten ten oosten van Nieuwpoort, op de rechteroever van de IJzer, een weinig opgeschoten.

Van Diksmuide tot de Leie hebben de Duitsers op een groot aantal punten gisteren opnieuw, hoewel wat het optreden der infanterie betreft minder krachtige aanvallen gedaan.

De linies der Fransen en Engelsen zijn nergens teruggedreven. Onze troepen hebben integendeel, door tot het offensief over te gaan, in verscheidene richtingen terrein gewonnen.

Elias, de oorlogscorrespondent van de Daily Chronicle, seinde Woensdag uit Noord-Frankrijk, dat de Engelse troepen in een driedaagse slag schitterend hebben gevochten tegen een overmacht van 700.000 Duitsers, die trachtten tussen Ieper en Reims door het front der bondgenoten heen te breken.

Bestormingen met de bajonet van de loopgraven waren die dagen voortdurend aan de orde. De eerste dag werden de Duitsers telkens met grote verliezen teruggeslagen; zij lieten stapels lijken op het slagveld liggen.

De volgende dag vielen zij weer met een overstelpende overmacht aan en dreven de Engelsen vijf mijl terug. Aan beide zijden waren de verliezen reusachtig. De laatste dag (zaterdag van de vorige week) herwonnen de Engelsen echter niet alleen het verloren terrein, doch wierpen de Duitsers 15 mijl terug.

De Times van gisterochtend dringt in een hoofdartikel aan op het vormen van nog meer Engelse legers, daar uit de, door de bekende "ooggetuige" beschreven gevechten aan de IJzer gebleken is, dat het succes der Engelse troepen daar alleen te danken is geweest

aan het feit, dat de Engelsen telkens nieuwe versterkingen konden aanvoeren en ook steun hadden van Franse reservetroepen. Daar de legers, welke thans in oefening zijn, hun plaats aan het front gaan innemen, moet er voor aanvullingen worden gezorgd.

Uit België.

De Duitsers zijn, naar aan de Tijd wordt geseind, bezig een verdedigingslinie te maken van Zeebrugge tot voorbij Dudzele, langs het kanaal, dat vandaar in Oostelijke richting voortloopt. De versterkingen worden zeer behendig aangelegd, mede onder leiding van marineofficieren, die in motorboten rondvaren. De versterkingen bestaan uit loopgraven en het gemaskeerd opstellen van batterijen. Vooral de sluizen bij Damme zijn sterk verdedigd.

Parijs, 5 november. Officieel bericht van 11 uur 's avonds.

Geen nieuwe berichten over de krijgsverrichtingen ten noorden van de Leie.

Aardenburg, 5 november. Hedenmorgen zijn weer twee bommen geworpen op Brugge-Zeehaven (niet te verwarren met Zeebrugge), waarheen de benzinedepots na de bomaanslag op St. Michiels zijn overgebracht. Daardoor is de trambaan Brugge-Zeebrugge vernield.

Te Brugge zijn aankondigingen aangeplakt, dat niemand de stad mag verlaten zonder nieuw paspoort, uitgezonderd door de Kruispoort, waardoor de weg naar Nederland gaat in de richting Aardenburg. In de omtrek van de stad worden massa's boerenpaarden gerekwireerd.

Het kanongebulder is zwakker.

Breda, 6 november. Een zoeven hier aangekomen bewoner van een dorpje vlak achter de slaglinie in Vlaanderen bevestigt het verhaal van de aanslag op de Duitse keizer te Tielt. Zondagmorgen op de weg van Ingelmunster naar Tielt kwamen hem vijf grijze auto's achterop. Zij reden in volle vaart voorbij, doch hij had nog gelegenheid om te zien, dat in de tweede auto de keizer gezeten was. Hij herkende hem onmiddellijk, daar hij hem meermalen, o.a. te Brussel, gezien had. Op de treeplanken van elke auto zaten aan weerszijden soldaten met het geweer in de hand.

Dinsdagmiddag vertoefde onze zegsman te Tielt, waar hij in het café Amicitia vernam, dat de keizer zondagmiddag gedurende een half uur te Tielt was geweest, alwaar hij troepen in ogeschouw had genomen. Ongeveer 20 minuten na het vertrek van de Keizer, waren 6 vliegtuigen aangevlogen. Zij hadden 15 bommen in het stadje geworpen, waarvan er vier of vijf niet ontploften. De ontplofte bommen hadden grote vernielende kracht. Eén ervan sloeg in een huis vlak naast het Hôtel de l'Avenir, waar de Duitse staf gevestigd was. Dat huis werd zeer zwaar beschadigd en van het Hôtel de l'Avenir sloegen de pannen van het dak en sprongen alle ruiten. De zich in het stafbureau bevindende officieren kregen evenwel geen letsel. Andere bommen vielen op huizen in de Nieuwstraat en op de Markt en richtten daar grote schade aan. Het raadhuis heeft o.a. veel geleden.

Ofschoon de bewoners, toen de Duitse soldaten op de vliegtuigen begonnen te schieten, in de kelders vluchtten, werden een 20-tal burgers, waaronder de vrouw van de tramcontroleur, zwaar gewond. Twee op straat staande soldaten werden gedood; één ervan was geheel vermorzeld. Ook moeten enkele officieren licht gewond zijn. Onmiddellijk daarna werden de documenten in het stafbureau verzameld en is de staf, waaronder de Hertog van

Württemberg zich moet hebben bevonden, met automobielen vertrokken, vermoedelijk naar Gent.

Onze zegsman deelt verder mede, dat door zijn dorpje en omgeving, na de eerste patrouilles uhlanen in het begin van de oorlog, tot de tijd van het beleg van Antwerpen geen vreemde militairen zijn doorgetrokken. Toen had hij Engelse ruiters ingekwartierd gehad en zijn veel Engelse auto's met mitrailleurs voorbij gereden. Enkele dagen later waren de Duitsers gekomen en in drie grote colonnes over Tielt, Oostrozebeke en Ingelmunster naar het zuidoosten getrokken. Deze troepen waren later gevolgd door andere. Ook kwam veel zwaar geschut voorbij en thans nog staan wegen en dorpen vol met allerlei oorlogstuig.

In Ingelmunster, Tielt en Kortrijk waren zeer veel gewonde Duitsers binnengekomen. Kloosters, scholen en kerken, alle beschikbare ruimte was er door ingenomen en onophoudelijk brachten Rode Kruis- en particuliere auto's de gewonden aan. Vele treinen met gewonden zijn van de genoemde stations vertrokken. Onze zegsman meent ook goederenwagens vol met doden te hebben gezien, maar zekerheid kon hij zich niet verschaffen, daar de Duitsers in dit opzicht zeer geheimzinnig waren.

Duitse soldaten hadden in de loop van de vorige week de spoorwegen Brugge-Kortrijk, Ingelmunster-Tielt, en Kortrijk-Gent hersteld en ook de door de Belgen verwoeste brug over de Leie bij Grammene zou spoedig in orde zijn.

In de Vlaamse dorpen achter de slaglinie bevinden zich vele vluchtelingen uit de streken, waar de strijd woedt. Een hooggeplaatst inwoner van Roeselare, die om achtergebleven kostbare documenten te redden zich naar zijn woonplaats had

gewaagd, ofschoon alle verkeer van burgers in die streken streng verboden is, zag onderweg, dat de Duitsers overal in de velden achter Roeselare loopgraven aanleggen, waarin machinegeweren opgesteld worden.

Woensdagochtend was evenwel van een terugdringen van de Duitsers nog niets te bespeuren en het zware kanongebulder, dat nu reeds sedert vele dagen de lucht vervult, bleek ook niet dichterbij te komen. Tot Tielt waren de bondgenoten op woensdag in geen geval doorgedrongen.

De bevolking in de streek achter de gevechtlinie is tamelijk rustig gebleven en wordt ook niet lastig gevallen. De boeren werden in het begin zelfs uitgenodigd gratis met de militaire trein mee te rijden. Er is wel veel opgevorderd en ook heeft men aanhoudend inkwartiering, doch het merendeel van de opgeëiste goederen werd betaald. De Duitsers gedroegen zich steeds goed. In het begin traden zij wat bars op, doch de burgemeester van het dorp had de voorzorg genomen, iedere bij hem ingekwartierde officier een bewijs te laten tekenen, dat hij goed behandeld was. Dit had ten gevolge, dat de Duitsers zich kalm en vriendelijk gingen gedragen.

Tekenend is het, dat de Duitse soldaten onophoudelijk vroegen, van welk punt in de omtrek de Eiffeltoren te zien was. Zij meenden op ten hoogste 15 km afstand van Parijs te staan.

Onze zegsman, die voor dringende zaken in Nederland moest zijn, is het gelukt vermomd in werkmanskleren en langs binnenwegen grotendeels te voet Nederland te bereiken. In Brugge zag hij o.a. een proclamatie, waarin het verbod was afgekondigd naar Nederland te gaan. Paspoorten werden geweigerd en alle bruggen

werden streng bewaakt. Hij wachtte evenwel tot het donker was en ging toen langs binnenwegen naar de Nederlandse grens.

Van Brugge af heeft hij geen Duitse soldaten gezien.

Parijs, 5 november. De volgende beschrijving is hier bekend geworden van een schitterende, verenigde aanval van Marokkaanse, Franse koloniale en Indische troepen onder een moorddadig vuur van de Duitsers. De Afrikaanse en Indische troepen pasten hun geliefde tactiek toe door weg te schuilen in sloten, achter heggen en dergelijke dekkingen. Na een kwartier een hevig vuur te hebben onderhouden, dacht de vijand, dat hij zijn tegenstanders had vernietigd en kwam hij naderbij, doch binnen honderd el afstand gekomen knetterden de geweren en de mitrailleurs en de gehele Duitse troepenafdeling werd neergemaaid. De bondgenoten verdreven de vijand uit de dorpen Hollebeke en Mesen, welke plaatsen belangrijke strategische stellingen waren. Bij deze tegenaanval werd een Wurtembergs bataljon in het modderige bed van de Leie teruggeworpen en slaagden de Duitsers er alleen door een overgave in aan de dood te ontkomen. De aanval had vijf uur geduurd. De verliezen der Duitsers werden op 3000 doden en gewonden geschat. De bondgenoten maakten vele gevangenen, namen zes kanonnen en een gehele ambulance. De vijand was zes mijl teruggeslagen.

De oorlogstoestand.

Dat de bondgenoten ten oosten van Nieuwpoort enige vorderingen hebben gemaakt, was ons reeds in het Duitse communiqué van gisteren aangekondigd in die vorm, dat de Duitsers daar een aanval hadden afgeslagen. Wij hebben er u al eerder opmerkzaam op gemaakt, dat hetgeen aan de ene zijde een afgeslagen aanval heet,

van de andere kant gewoonlijk een geringe vordering wordt genoemd en waarschijnlijk evenzeer het een als het ander is. Uit de korte officiële berichten kan men gewoonlijk de aard van al die aanvallen, welke de Duitsers dagelijks blijven ondernemen, niet opmaken. Het is niet duidelijk of zij dienen om de vijand bezig te houden of af te leiden van het punt waar de hoofdaanval op gericht is of zal worden, dan wel of zij een inleiding vormen tot een ernstige poging om door het front heen te breken. Dat zulks bij de IJzerlinie beproefd en mislukt is, mag men wel met zekerheid aannemen. Eveneens krijgt men uit de berichten sterk de indruk, dat de Duitsers nu ten Noorden van Arras trachten te bereiken, wat hun bij de IJzer is mislukt. Hun doel schijnt intussen niet zozeer Parijs dan voorlopig de zeekust met Calais te blijven.

Naar wij in de Figaro lezen, is president Poincaré zondag te Duinkerken aangekomen in gezelschap van Millerand, de minister van oorlog. Te Duinkerken hebben zij de Broqueville, de voorzitter van de Belgische ministerraad, en lord Kitchener ontmoet. Generaal Joffre heeft aan hun beraadslagingen deelgenomen.

Maandag jongstleden heeft president Poincaré op Belgische grondgebied een onderhoud met koning Albert der Belgen gehad, die de president tot aan de grens tegemoet gekomen was. Volgens de Figaro is de ontmoeting der beide staatshoofden bijzonder hartelijk geweest. In gezelschap van Millerand, de Broqueville en Joffre zijn zij naar Veurne gegaan, wat de vorige dag nog vrij hevig door de Duitsers beschoten was. Op het stadhuisplein te Veurne hebben de koning en de president de Belgisch-Franse troepen geschouwd.

In de namiddag is Poincaré met Millerand naar de Franse troepen gegaan, die in de buurt van Ieper staan.

Van Franse zijde.

Uit het communiqué van het Franse gezantschap te 's Gravenhage, onder dagtekening van heden verstrekt, ontlene wij ter aanvulling van het telegram in ons ochtendblad:

Op het gevechtsfront dat zich uitstrekt van Diksmuide tot de Leie hebben de aanvallen der Duitsers zich gisteren herhaald doch op verscheidene punten met mindere heftigheid, vooral ten aanzien van de in het gevecht gebrachte infanterie, en hebben onze troepen, tot de aanval overgaande, in verschillende richtingen aanmerkelijke vorderingen gemaakt.

7 november 1914

Parijs, 6 november. Officiële Franse kennisgeving van vanmiddag drie uur:

Gisteren is in de loop van de dag op het gehele front geen enkele verandering van betekenis voorgekomen. Tussen Diksmuide en de Leie blijven de krijgsvorderingen hetzelfde karakter behouden.

De Duitsers hebben de streek ten noorden van Arras en die stad zelf hevig doch zonder resultaat beschoten.

De Duitsers zetten hun pogingen in België en Frankrijk voort en schijnen in de samenstelling van hun strijdkrachten, die in deze streek opereren, een wijziging te brengen en hun onlangs gevormde reservekorpsen te versterken met troepen van het actieve leger, ten einde een nieuw offensief te ondernemen of ten minste de bloedige nederlagen, die hun zijn toegebracht, goed te maken.

Havre, 6 november. Officiële mededeling van vanmiddag half twee:

De vijand heeft op het front aan de IJzer hoegenaamd niets ondernomen en zich bepaald tot een zwakke beschieting van onze linies.

Enkele vijandelijke afdelingen, die van machinegeweren voorzien zijn, houden nog de linkeroever der IJzer bij St. Joris en Oud-Stuivekenskerke bezet.

De Duitsers hebben langs de Belgische kust tussen Middelkerke en Zeebrugge verscheidene batterijen van allerlei kaliber en infanterieposten opgesteld.

Op het front van Diksmuide naar Bikschote hebben de bondgenoten terrein gewonnen. De Duitsers hebben verwoede aanvallen gedaan in de richting van Bikschote, St. Elooi en Wijtschate, die alle zijn afgeslagen. Tussen Wijtschate (10 km ten zuiden van Ieper) en Mesen hebben de vooruitdringende troepen der bondgenoten de weg bereikt die deze beide plaasten verbindt.

Berlijn, 6 november. Het grote hoofdkwartier deelt vanochtend mee: Ons offensief ten noordwesten en ten zuidwesten van Ieper maakt goede vorderingen.

Terneuzen, 6 november. Ten zuiden en zuidoosten van Roeselare hebben de Duitsers tegen het einde der vorige week getracht een beslissing uit te lokken, nadat zij op de lijn Nieuwpoort-Diksmuide hun pogingen om door te breken zagen mislukken. Grote massa's troepen werden in de richting Roeselare gezonden. Ook de Oostenrijkse hulpstroepen zijn nabij Roeselare in het vuur gebracht. Duitse artillerie had stelling genomen ten zuiden van Westrozebeke en onderhield dagenlang een heftig vuur, dat 's nachts enigszins in kracht verzwakte, maar niet werd onderbroken. Tegenover de Duitse artillerie hadden evenwel de bondgenoten eveneens een

grote massa artillerie in het vuur gebracht, zodat hier het gevecht zich bijna uitsluitend bepaalde tot een duel van het geschut. Wel deed de Duitse infanterie nu en dan een aanval, maar deze kon nimmer worden doorgezet en werd telkens bekocht met zeer zware verliezen.

De Duitse infanterie heeft stelling in loopgraven, waarin zij ernstig te lijden heeft van het geschutvuur der tegenstanders. Ontzettend zijn de verliezen, die niet meer voldoende kunnen worden aangevuld door verse troepen, daar de nodige reserves ontbreken. De Duitsers verbergen hun verliezen zorgvuldig. De gewonden die nog vervoerd kunnen worden, transporteert men naar Gent, Antwerpen, Brussel, Leuven en Aken. Te Gent zijn alle lazaretten vol, evenals te Roeselare. De teraardebestelling der doden heeft 's nacht plaats. Niettegenstaande de enorme verliezen, ziet men slechts weinige treinen met het Rode Kruisteken. Dit verschijnsel werd me verklaard, doordat ikzelf als gevangene der Duitsers onder bewaking van twee landstormmannen reisde met een trein, die geen Rode Kruisvlag droeg. Toch was ook deze trein vol gewonden. Het gevecht ten zuiden van Roeselare nam, toen ik er was, een voor de Duitsers ongunstige wending. Hun positie werd onhoudbaar. Ik ben tot bij de stelling van de artillerie ten zuiden van Westrozebeke geweest.

Door het overstelpend vuur der tegenstanders moest telkens van stelling worden veranderd, maar elke nieuwe stelling werd door de Franse en Engelse vliegers, die steeds boven het slagveld zweefden, spoedig weer ontdekt. Herhaaldelijk zag ik de vliegers beschieten met geschut, mitrailleurs en ook met op automobielen geplaatste kanonnen, die bestemd zijn om de vijanden in de lucht te bestrijden, maar enig resultaat van de beschieting zag ik nooit. Van de projectielen der Franse en Engelse artillerie waren er slechts heel

weinig die niet ontploften. De uitwerking was enorm. Van een enkele batterij was reeds tien minuten nadat zij een nieuwe stelling had ingenomen de helft der stukken onbruikbaar. Van de bedieningsmansschappen was drie vierden gevallen. Ik bevond me nabij een gedeeltelijk verbrand huis op een afstand van ongeveer 250 meter van de batterij die tussen een groep bomen was opgesteld. Van de tegenstander was vrijwel niets op te merken, behalve nu en dan het even lichten van een vuurstraal.

Duidelijker werd dit, toen de schemering begon te vallen. Ook bejaarde landstormmannen waren door de Duitsers in het vuur gebracht en velen hunner zag ik gewond passeren. Een gebaard landstormman, die in het onderlijf getroffen was door een granaatscherf, schreide, terwijl hij op een draagbaar werd weggebracht, als een kind en riep om zijn moeder. Anderen lagen bleek en stil met gesloten ogen, als waren ze reeds overleden. Een lichtgewonde, die uit de vuurlinie kwam, vertelde me dat de Duitsers van hun doden borstweringen maken. Het dorp Westrozebeke heeft zeer veel geleden en van de bewoners is er niemand meer gebleven. Op mijn terugweg van het slagveld werd ik gearresteerd in een dorp, waarvan ik de naam om praktische redenen verzwijg. Ik moest de nacht doorbrengen in de wacht, waar manschappen van een transportcolonne waren ondergebracht, allen "Kriegsfreiwillige", ontwikkelde jongelui, waaronder twee studenten in de letteren. Ik heb te midden van de nacht op het stro gelegen. Uit hun gesprekken bleek ten duidelijkste dat zij niet meer zo vast geloven in de overwinning als alle Duitsers bij de aanvang van de oorlog. De reeds niet opgewekte stemming werd de volgende morgen nog gedrukker, toen de bevelen voor de dag inkwamen. De Duitsers bleken weer enige kilometers terug te gaan.

De Duitse divisiestaf, die zich te Tielt bevond, is heden naar Gent overgebracht, 33 km oostelijker. In de rug van hun leger zijn Duitse troepen bezig geweest veldversterkingen op te werpen, maar deze arbeid is gestaakt, daar alle groepen die enigszins vrij gemaakt konden worden, in de vuurlinie zijn gebracht. Aan de linkervleugel van de uitgestrekte Duitse linie zijn troepen ter versterking aan de rechtere vleugel onttrokken, en er zijn thans in West-Vlaanderen troepen, die reeds bij Sedan vochten. Elzasser soldaten bevinden zich te Aalst en de stemming onder hen wordt steeds slechter.

Te Gent is de burgerwacht opgeroepen tegen dinsdag om politiedienst te doen, wat ten gevolge heeft dat weer vele leden der burgerwacht naar Nederland vluchten.

Zoals ik reeds seinde heeft de stad Roeselare veel geleden van het bombardement door de Duitsers maar ook door brandstichting. De Duitsers beweerden dat de burgers zouden hebben geschoten. Volgens verklaring van alle personen die ik sprak waren het evenwel Franse cavaleristen die in de stad op de Duitsers hadden geschoten. In het geheel zijn te Roeselare 43 burgers doodgeschoten. O.a. zijn in brand gestoken een groot herenhuis op het Rodenbachplein, een grote houtzagerij, de olieslagerij van Hostes, een kleine olieslagerij, drie molens en de pastorie van de Mariakerk. Gehele arbeidersstraten zijn in de vlammen opgegaan. De Mariakerk zelf heeft van het bombardement zwaar te lijden gehad, een der altaren is totaal vernield, van de beschilderde ramen is weinig overgebleven, beeldengroepen zijn zwaar beschadigd, het standbeeld van Albrecht Rodenbach op het Rodenbachplein heeft een granaatscherf boven de rechterknie.

Onder bewering dat burgers zouden hebben geschoten is aan de stad Roeselare een geldboete van 100.000 frank opgelegd. Toen dit

geld was betaald werd de boete verhoogd met eenzelfde bedrag. De dochters van enkele notabelen gingen de stad rond om het geld bijeen te krijgen en zij zijn er, niettegenstaande vele vermogenden de plaats hadden verlaten, in geslaagd.

Aan de muren ziet men aangeplakt de volgende aankondiging: de burgemeester der stad Roeselare verplicht zich in naam der stad Roeselare benevens de geldboete, vastgesteld door de heer generaal bevelhebber en reeds betaald, zich te onderwerpen aan de volgende voorwaarden:

- a. Dezelfde som (100.000 frank) zal betaald worden tegen maandagavond 26 oktober 1914.
- b. De stad zal op haar kosten tien agenten der geheime politie uit de stad Brussel doen komen, die hier een maand zullen blijven om de schuldigen op te zoeken en te beletten dat dit nog zou geschieden (misdaden op Duitse soldaten).
- c. Ik zal doen afkondigen in het Frans en het Vlaams de boeten hierboven door de Duitse militaire overheid voorgeschreven en dat in geval van vernieuwing van misdaden de boeten verdubbeld zullen worden.
- d. De burgemeester, de secretaris en zes bijzondere personen verplichten zich te zetelen als gijzelaars, twee per twee, op het stadhuis binst de dag en de nacht.

Deze mededeling is ondertekend met de naam van de burgemeester.

Telkens wordt de stad opgeschrikt door het vuur van mitrailleurs en geschut, die schieten op boven de stad zwevende Franse en Engelse vliegtuigen. Enkele tientallen Franse krijgsgevangenen zijn de laatste dagen de stad binnen gebracht.

Per aanplakbiljet wordt met de dood bedreigd ieder die valse geruchten over de oorlog verspreidt.

Onder de arbeidersbevolking heerst grote ellende.

Berlijn, 6 november. Volgens een bericht uit Londen, zou een Amerikaanse correspondent, Thompson geheten, die met goedvinden van het Duitse legerbevel het Duitse leger is gevolgd, melding hebben gemaakt van muiterij onder Duitse soldaten bij Nieuwpoort. Het verhaal is in alle bijzonderheden verzonnen. Een correspondent van de naam Thompson is door het Duitse legerbevel niet toegelaten en muiterij onder Duitse soldaten heeft niet plaats gevonden.

De oorlogscorrespondent van de Tijd in België schrijft, dat de bondgenoten, indien het hun gelukt, de Duitsers op hun tweede verdedigingslinie terug te dringen, nog grote moeilijkheden zullen ondervinden tussen het terrein Zeebrugge-Brugge en verder oostwaarts, omdat dit terrein tot Brugge door drie kanalen wordt doorsneden en verder nog een heel eind door twee. Dat de Duitsers zich hun ervaringen aan de IJzer geducht te nutte zouden maken op een terrein, hetwelk dat aan de IJzer zozeer gelijkt, spreekt vanzelf. Maar het schone, antieke Brugge zou dan midden in de vuurlinie komen te liggen ...

Amsterdam. Belgische vluchtelingen.

Hedenmorgen zijn 152 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

Parijs, 6 november. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

In het noorden woedt de slag nog altijd even hevig voort. Ons offensief wordt volgens de laatste berichten voortgezet in de streek ten oosten en ten zuiden van Ieper.

Londen, 7 november. Gisteren is uit Noord-Frankrijk aan de Times geseind:

Sedert maandag hebben de Duitsers de strijd met hun geschut gevoerd, doch gedurende de laatste dagen is zelfs dit vuur verminderd en waren wij in staat onze kanonnen naar meer vooruitgeschoven stellingen te brengen, die 3 mijl verder oostelijk liggen.

Het nieuws van de linie, die zich van de Belgische kust tot Ieper uitstrekt, is eveneens gunstig. In Belgisch Vlaanderen en op de slaglinie ten noorden van Rijsel gaat alles goed.

De oorlogstoestand.

De onderscheidene berichten van het westelijk oorlogsterrein zijn niet geschikt om onze voorstelling van de opstelling der fronten helderder te maken.

Beide partijen melden ons, dat hun offensief in de buurt van Ieper vorderingen maakt. Het Duitse ten noordwesten en ten zuidwesten van Ieper, het Franse ten zuiden en ten oosten van Ieper. Beide berichten kunnen alleen dan tegelijkertijd juist zijn, als het front der bondgenoten beoosten Ieper vooruitspringt, een omstandigheid waarop trouwens ook vroegere berichten wezen. Van de rest van dit front geen berichten van veel belang.

Terwijl onze correspondent uit Terneuzen seint, dat de grote verliezen der Duitsers ten noorden van Ieper niet konden worden

aangevuld door verse troepen, daar de nodige reserves ontbraken, meldt daarentegen het Franse grote hoofdkwartier, dat de Duitsers hun onlangs gevormde reservekorpsen versterken met troepen van het actieve leger (uit het oosten?) om een nieuw offensief te ondernemen of “ten minste de bloedige nederlagen, die hun zijn toegebracht, goed te maken.” Uit Duinkerken wordt aan de Daily Mail gemeld, dat aan de IJzer de sluizen, waardoor het water wegstroomde, weer gesloten zijn, om de inundaties in die streek op peil te houden en een aanval van de Duitsers te keren.

De ooggetuige in het Engelse hoofdkwartier vervolgt zijn beschrijving van de gevechten om Ieper van 26 tot 30 oktober. Het is een eentonig verhaal van aanvallen en tegenaanvallen. Een nieuw ding staat er echter in. Op de 29^e oktober, zegt hij, maakten wij op het noordelijke oorlogsterrein voor het eerst kennis met de uitwerpen van den “mijnwerper” of schansmortier. Hij draagt ongeveer 500 m ver, werpt een bom van 200 pond die met een zeer sterk ontplofbare stof is geladen en wordt van de bodem van een kuil in de schansen afgevuurd.

De 29^e oktober moesten de Engelsen bij Ieper over een gedeelte van de linie wijken. Tegen de avond was echter al het terrein herwonnen op een plaats na, waar de vijand zich krampachtig aan vast klemde. De verliezen der Engelsen waren zwaar, maar niet zo zwaar als de Duitse die op een punt verschrikkelijk te lijden hadden van het geconcentreerde vuur van onze opeengehoopte machinegeweren.

De strijd in België en Frankrijk.

De kuststeden in het noorden van Frankrijk zijn, volgens een correspondent van de Times, thans weer volkomen rustig.

Verder naar het zuiden hebben de Duitsers een uiterste poging tussen Ieper en Rijsel gedaan. Daar werd een grote en plotselinge slag toegebracht, die het Engelse leger op moest vangen. Er volgden gevechten, die tot de meest verwoede van de hele oorlog behoorden, maar “in het algemeen gesproken” werden de Duitsers met vreselijke verliezen teruggeslagen. Het gevecht was donderdag nog hevig aan de gang: “maar daar de Duitsers op de eerste plaats niet slaagden, mag men op grond van vroegere ervaringen aannemen dat dit bij de latere pogingen eveneens het geval zal zijn.”

Een andere correspondent van hetzelfde blad meldde donderdag eveneens dat de slag om Ieper nog voortduurde. Het was nu een artilleriegevecht geworden. De infanterie had voorlopig althans haar werk gedaan. De Engelse infanterie deed dit werk goed! Zij sloeg de vijand hoewel hij overmachtig was, terug. Het Duitse leger werd in oostelijke richting teruggedreven, terug naar zijn schansen. Hier is het voornamelijk onder bescherming van zijn zware kanonnen.

Behalve wat het aantal betreft is de Duitse infanterie, volgens de correspondent, in twee opzichten bij de bondgenoten in het voordeel. In de eerste plaats maakt als zij oprukt hun achterhoede goed ingerichte schansen voor hen gereed. Zij kunnen zich daar altijd veilig in terugtrekken, ten minste zij die zo gelukkig zijn ze te bereiken. Daarentegen moesten de soldaten van de bondgenoten terwijl zij voortrukken hun eigen schansen graven, dikwijls in haast, en de dekking is soms onvoldoende.

In de tweede plaats hebben de Duitsers het voordeel van een overmacht aan artillerie. Hun veldartillerie is niet beter, maar viermaal zo talrijk. Bovendien hebben zij hun zware kanonnen, die verder dragen dan alle ander geschut, dat de bondgenoten daar

totnogtoe tegenover heeft kunnen stellen. In het open veld zijn die zware kanonnen niet altijd vernielend voor lijf en leden, maar men moet rekening houden met hun uitwerking op het moreel van de troep. Soms, als de Duitse kanonnières gelukkig zijn, is de uitwerking ervan dodelijk.

Verscheidene malen komt het voor dat de grote projectielen der Duitsers, als zij in de schansen vallen, de grond opwoelen en de manschappen bedolven worden. Te Ieper trof deze dagen zulk een projectiel een Engelse batterij. De kanonnières zochten, voor zover hun dat mogelijk was, een heenkomen. Toen zij met hun paarden terugkwamen om de batterij naar een andere stelling te brengen, vonden zij twee kanonnen door een granaat aan stukken geslagen. De Duitsers kunnen tegenover de bondgenoten standhouden tengevolge van de meerderheid van hun artillerie. Zonder deze zouden zij in het geheel geen kans hebben.

Duizenden gewonde Engelsen zijn van de slaglinie in Vlaanderen teruggekomen. Het zijn mannen, die al aan de Marne en de Aisne gevochten hebben. Zij vertellen allen hetzelfde. Hun wonden zijn een bevestiging van hun woorden. De correspondent heeft van geen enkele bajonetsteek vernomen. Bijna allen zijn door granaatscherven en kartetskogels getroffen!

Met zijn kanonvuur houdt de Duitser de bondgenoten in bedwang. De aanval op Ieper is afgeslagen, maar de Duitse artillerie is weer op de proppen gekomen en de verdere opmars ondervindt vertraging. Hun projectielen vielen dinsdagavond vlak bij de stad.

Een week geleden toen de Duitsers op een punt doorgebroken waren en daar artillerie naar voren hadden gebracht, vielen de projectielen in de stad zelf.

Majoor Gosset, de enige zoon van de Deputy Sergeant-at-Arms in het Lagerhuis, werd bij die gelegenheid op straat zwaar gewond. Vijf anderen moeten op slag gedood zijn.

Van Franse zijde.

Het communiqué van het Franse gezantschap te 's Gravenhage omtrent de krijgsverrichtingen luidt heden als volgt:

Geen merkbare wijziging in de loop van de dag van gisteren. Over het gehele front wordt de actie op dezelfde wijze als tot dusver voortgezet, tussen Diksmuide en de Leie zonder vordering of terugwijken op enig punt. Hevige vijandelijke aanvallen, maar vooral een hevige bombardement ten noorden van Arras en op deze stad hadden geen resultaat voor de Duitsers.

Uit Tielt.

Uit Engelse bron wordt nog over het verblijf van de Duitse keizer te Tielt het volgende gemeld:

Vijf dagen lang is de keizer getuige geweest van de krijgsverrichtingen aan het front Nieuwpoort-leper.

Verleden zondag kwam de keizer met enige adjudanten omstreeks vijf uur 's middags met een auto voor een hotel te Tielt aan. Er werden kamers voor hem gereed gehouden en een middagmaal voor hem klaar gemaakt. Zijn bagage was reeds op zijn slaapkamer gebracht. Hij had haast en kleepte zich niet voor de maaltijd, maar verliet het hotel ijlings met twee van zijn adjudanten en tupte naar het andere einde van de stad, waar nieuwe kamers voor hem besproken waren.

Twintig minuten nadat de keizer het eerste hotel had verlaten, vielen zes bommen op het gebouw en werd de kamer waar zijn bagage lag geheel vernield. Twee adjudanten, die in het hotel waren gebleven, werden gedood en de auto, die op de binnenplaats stond, werd vernield.

Londen.

Het persbureau heeft nu medegedeeld, dat versterkingen van elke soort zijn aangevoerd in West-Vlaanderen. Maar men is hier vooral aangenaam getroffen door het telegram van Joffre aan groothertog Nikolaas. De Franse opperbevelhebber heeft zich zozeer een bezadigd en sober man getoond, dat men zijn uiting van hoop op een spoedige overwinning als evangelie aanneemt. En zo is de stemming hier vandaag opgewekt.

8 november 1914

Berlijn, 7 november. Officiële mededeling van vanochtend uit het grote hoofdkwartier:

Onze aanvallen in de richting van Ieper hebben ook gisteren met name ten zuidwesten van Ieper vorderingen gemaakt. Meer dan 1000 Fransen zijn gevangen genomen en drie machinegeweren buitgemaakt.

Parijs, 7 november. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

De toestand blijft op onze linkervleugel goed. De vijand houdt zich nog steeds op een enkel punt op de linkeroever van de IJzer staande, maar bepaalt er zich toe de spoorlijn in de buurt van Ramskapelle te beschieten.

Bij Diksmuide hebben marinesoldaten een aanval der Duitsers afgeslagen.

Ten oosten van Ieper is geen verandering ingetreden. Ten noordoosten van Ieper hebben Fransen en Engelsen gezamenlijk een buitengewoon hevige aanval van korpsen van het actieve Duitse leger, die pas naar die streek waren overgebracht, afgeslagen. Ook de andere aanvallen, bij dag en nacht ondernomen, zijn afgeslagen en de bondgenoten zijn in deze streek een weinig opgeschoten.

Breda, 7 november. De onderwaterzetting van Nieuwpoort wordt door de Duitsers als welkome gelegenheid aangegrepen, om hun lijn van verdediging te verkorten en het aantal troepen te verminderen. Veel treinen met infanterie, cavalerie en kanonnen vertrekken via Brussel en Leuven naar Duitsland. Op de wagons staat geschreven: "Nach St. Petersburg, nach Rusland", en soldaten vertellen, dat er bij de IJzer toch niet meer gevochten kan worden en ze nu even de Russen op hun donder gaan geven.

De treinen met gewonden worden ontelbaar.

De gewonden uit de stationsambulance te Brugge zijn weg. Troepen trekken uit Brugge in oostelijke richting. Op de Halletoren te Brugge zijn mitrailleurs geplaatst.

Naar het slagveld in Vlaanderen.

Een correspondent schrijft ons:

Niettegenstaande de Duitse militaire autoriteiten kort na de val van Antwerpen hadden bekend gemaakt, dat het verkeer in het door Duitse troepen bezette Belgische gebied zoveel mogelijk zou

worden vergemakkelijkt, is thans dit verkeer moeilijker dan ooit. Na de voor Duitsland minder gunstige gevechten in Oost- en West-Vlaanderen zijn de strengste maatregelen genomen om het verspreiden van andere dan de officiële berichten over de militaire gebeurtenissen in België tegen te gaan en aan particulieren werd het rijden met paard en wagen of automobiel en zelfs het wielrijden verboden.

Zo werd het werk van de oorlogscorrespondent zeer bemoeilijkt en bleef hem niets anders over dan zijn toevlucht te nemen tot het meest klassieke der vervoermiddelen, de benen.

Een voetreis gaat langzaam, maar heeft voor, dat men in nader aanraking komt met het land en de mensen. Maar wat voor de automobielreiziger een tochtje van een uur, voor de wielrijder een ritje van drie uur betekent, is voor de voetreiziger een lange dagmars. Een reis door Vlaanderenland heeft thans, zoals vanzelf spreekt, nog meer bezwaren en soms is men gedwongen tot een nachtmars.

Dit woord "nachtmars" lijkt niet vrij van overdrijving voor hen, die in een land waar vrede heerst leven. Maar in Vlaanderen begint de nacht reeds te 5 uur 's avonds. Dan toch zijn de dorpen als uitgestorven en in geen boerenhoeve langs de weg brandt meer licht. De bevolking is gedwongen zuinig, zeer zuinig te zijn met brandstof en olie. Nameloos melancholiek zijn die eenzame marsen in het duister langs de verlaten wegen, terwijl in de verte het geschut dondert. Eindeloos schijnen de afstanden. En dan de teleurstelling als men eindelijk komt in een dorp, waar men onderdak hoopte te vinden en in alle logementen door de bevreemde, wantrouwende mensen onderdak wordt geweigerd. Dit gebeurde mij te Ruiselede, een dorp ten noordoosten van Tielt.

Doormarcheren naar laatstgenoemd stadje was om vele redenen ongewenst. De voornaamste was wel, dat er een divisiestaf was gevestigd, zodat de militaire controle er zeker na het vallen van de duisternis zeer streng zou zijn. Ook is het verkieslijk in het oorlogsland nachtmarsen zoveel mogelijk te vermijden.

Te Ruiselede redde me de dorpslachter uit de moeilijkheid. Ik ontmoette hem in het reeds slapende dorp en hij nam me in zijn huis op. In de keuken heb ik die avond gezeten bij de snorrende kachel, waarop een biefstuk voor me gebakken werd.

Maar ook de marsen overdag door het zwaar bezochte land zijn onzegbaar triest. Buiten de dorpen ontmoet men slechts zelden iemand, die dan schuw goede dag knikt en zich weer verder spoedt. Een enkele maal ziet men voor een der talloze kapelletjes van de weg een vrouw geknield, die aandachtig bidt, zonder dat zij zich laat afleiden door de verre donder der kanonnen, die dag noch nacht zwijgen. Talrijk zijn de graven, die meestal versierd zijn met een ruwhouten kruis en bloemen. Voor het kruis is de helm neergelegd van de krijgsman, die daar ver, zo ver van zijn vaderland rust.

In de omstreken van Gent is door de Duitse troepen geen schade van enige betekenis aangericht. Maar verder naar het zuidwesten is de verwoesting in vele dorpen groot, vooral daar, waar het gemeentebestuur is weggevlucht en niemand de rechten der bevolking tegenover de Duitse militairen kan laten gelden. Al te spoedig wordt daar beweerd, dat de burgers zouden hebben geschoten.

In een dorp (de naam moet verzwegen worden tot na de oorlog), waarvan de burgemeester trouw op zijn post was gebleven, klonk enkele nachten geleden een schot. Het heette dat de burgers

hadden geschoten en het dorp zou voorbeeldig gestraft worden. De burgemeester drong er bij de Duitse militaire commandant op aan, eerst een grondig onderzoek in te stellen. Na lang aanhouden werd dit verzoek toegestaan en op het erf van een hoeve, van waar het schot had geklonken, werd gevonden de huls van een Duitse patroon. Een Duits soldaat bekende tenslotte, dat hij het schot had gelost en het dorp is gespaard gebleven.

Niet overal nemen de zaken zulk een goed verloop; te Handzame bv. werd de burgemeester neergeschoten, toen hij zijn dochters verdedigde tegen de gewelddaden van Duitse soldaten. De beide dochters bevinden zich thans bij een familie te Meulebeke.

Ernstige gevechten hebben tussen Gent en Roeselare niet plaats gehad toen de Belgische en Engelse troepen uit Antwerpen zich moesten terugtrekken en daarom is het te meer opvallend, dat enkele dorpen zo zwaar geteisterd zij. Zo bv. Rumbeke, ten oosten van Roeselare. Hier zijn tientallen huizen geplunderd en afgebrand. De Duitsers beweren, dat dit alleen geschied is met door de bewoners verlaten huizen, maar toch, uit de mond van bewoners vernam ik, dat eenzelfde lot vele huizen trof, waarvan de mensen niet gevlucht waren. Dat dit gebeurd is met goedvinden der Duitse militaire autoriteiten is echter niet aannemelijk. Dergelijke wandaden als te Rumbeke zijn gepleegd, hebben tot gevolg, dat ook elders de bevolking der dorpen gaat vluchten, wat de troepenbeweging bemoeilijkt. In een bewoond dorp immers vinden de troepen gemakkelijk goede verzorging, in de verlaten dorpen niet. Daar staat tegenover, dat de minder goede elementen onder de Duitse troepen te gaarne plunderen, dan dat zij zelf niet door het lossen van een schot ofwel het lanceren van onware beweringen een bestraffing van een gemeente met de daaraan gepaarde plundering uitlokken. Dit is te gemakkelijker, daar de Duitse

militaire autoriteiten nog steeds vast geloven aan het bestuur van een uitgebreid korps franc-tireurs in België.

De betere elementen onder de Duitse troepen kunnen in volle oprechtheid niet geloven, dat het hun mannen waren, die zulke ergerlijke wandaden bedreven en met overtuiging hoorde ik een jeugdig Duits soldaat, die te Roeselare de totaal afgebrande grote houtzagerij aanschouwde, zeggen: "Dat moeten de Engelsen geweest zijn, die dat gedaan hebben. Zoiets kúnnen onze mannen niet doen."

En toch, notabele ingezetenen, wier namen ik hier zou kunnen noemen, doch die thans om goede redenen beter verzwegen blijven, verzekerden mij ten stelligste met eigen ogen te hebben aanschouwd, hoe een Duitse patrouille, voorzien van petroleum en benzine, de brand stichtte. Een grote brouwerij zou, ook op bewering dat er uit geschoten zou zijn, eenzelfde lot hebben ondergaan, als niet de eigenaar met de commandant der patrouille had onderhandeld. Deze brouwerij, waarvan mij de naam bekend is, werd gespaard tegen betaling van 25.000 frank.

Toen ik maandag jl. de stad Roeselare te voet naderde, zag ik het opmerkelijke verschijnsel, waarover ik reeds seinde, dat Duitse vliegeniers, die onder vuur werden genomen, enorme rookwolken ontwikkelden om zich aan het gezicht der tegenstanders te onttrekken.

Het eerst merkte ik een bruinachtig gekleurde wolk op, die te groot was om afkomstig te zijn van een ontploft projectiel. Na enkele minuten zag ik uit die wolk zich een vliegtoestel losmaken, maar nog was het verschijnsel me niet duidelijk. Later zag ik een flottielje Duitse vliegtuigen, die op een gegeven moment beschoten werden.

De witte wolkjes der granaatkartetsen waren duidelijk zichtbaar. Dadelijk nadat de beschieting begonnen was, ontwikkelden de machines grote rookwolken, die blijkbaar schuin naar beneden in voorwaartse richting met kracht werden uitgestoten. Binnen enkele seconden waren de vliegtuigen door de enorme wolk geheel aan het oog onttrokken en werd de toch reeds geringe trefkans nog zeer verminderd.

Hoe gering de trefkans op vliegtoestellen toch reeds is, bleek me bij de beschieting van Franse en Engelse machines door de Duitsers. Vele malen aanschouwde ik zo'n beschieting, ook door op automobielen geplaatste anti vliegtuigkanonnen, maar niet één keer zag ik enig resultaat. Toch woonde ik het dinsdag bij, dat een Engels vliegtoestel op niet meer dan naar schatting 800 à 900 m hoogte verscheidene malen boven Roeselare cirkelde en geweer-, mitrailleur- en geschutvuur aan alle zijden weerklonk, zonder dat de vlieger van de talloze projectielen enig nadeel scheen te ondervinden.

Te Roeselare vertelden sommigen, dat door Engelse en Franse vliegers bommen waren geworpen op de stad. Anderen evenwel meenden, dat men te doen had met te laat ontplofte granaatkartetsen van het anti vliegtuiggeschut. Bij de enige, door mijzelf aanschouwde verwoesting van deze soort was het projectiel niet ontploft en was het door de Duitsers meegenomen. Mijn indruk was dat men hier eerder met een niet-ontplofte granaatkartets dan met een bom te doen had.

Hoe dit zij, de Duitsers houden te Roeselare wel degelijk goed rekening met het uit de lucht dreigende gevaar. De wagens van de trein, die aanvankelijk waren opgesteld op de pleinen der stad, waren later geplaatst in nauwe straten en alle van boven bedekt

met bebladerde takken. Ook de zeer weinig talrijke, in de stad rustende troepen, werden gebracht in de straten en niet op de pleinen.

Het nut van het vliegtoestel in de moderne veldslag bleek me later.

Zoals ik reeds seinde, heeft de stad Roeselare zwaar geleden, zowel door het bombardement van de Duitse artillerie als van de “strafmaatregel” der Duitsers. In mijn hotelkamer (ik dineerde bij een der notabelen der stad, wiens huis vol was met Duitse officieren, doch die, al kon hij me geen logies geven, zich waarlijk ontroerend Vlaams gastvrij betoonde) waren alle ruiten vernield en was door een granaatscherf de kast zwaar beschadigd. De hotelier en zijn gezin waren door de vrees nog steeds zo bevangen, dat zij de nacht geregeld doorbrachten in de kelder. Telkens ook nog hoorde men van zeer nabij vuren. Dat was als een vliegtoestel zich boven de stad vertoonde. Het geschutgedonder van de veldslag, die ten zuiden van Roeselare werd geleverd, duurde dag en nacht.

Toch bleef de bevolking, hoewel overtuigd, dat bij een terugslaan der Duitsers nieuwe ernstige gebeurlijkheden te wachten waren vol goede moed, in tegenstelling met de Duitsers, bij wiens officieren een zekere zenuwachtigheid niet te miskennen viel.

Op het Rodenbachplein heerste woensdag grote levendigheid, daar er de gerekwireerde paarden werd voorgebracht en gekeurd. Niet voor alle paarden was een bon of geld gegeven.

Het volk keek somber zwijgend toe, doch te midden van het plein stond en staat nog het boven de rechterknie door een granaatscherf gekwetste beeld van Albrecht Rodenbach met aan de ene zijde van het voetstuk de woorden: “Door houw en trouw wordt het Moerland herboren.”

“Dat stuk granaat moet men in het beeld laten zitten”, zegde mij de broer van Albrecht Rodenbach en de 91-jarige vader van de dichter, die ik bij hem thuis bezocht, stemde zwiiggend knikkend toe.

Het leek niet gemakkelijk het slagveld te naderen. Alle wegen, die van Roeselare naar het gevechtveld leidden, waren met schildwachten afgezet. Men had mij gezegd, dat ik niet door zou worden gelaten, maar in vertrouwen op mijn Nederlandse papieren, besloot ik het toch te proberen. En wonder boven wonder slaagde ik door de keten van posten te komen. Door de een of andere voor mij duistere reden vroegen de schildwachten me niet eens naar mijn pas.

Ongeveer 5 km van Roeselare bevonden zich enkele batterijen der Duitsers in reserve. De stelling der in actie zijnde artillerie bevond zich ongeveer 8 à 9 km verder, enkele kilometers ten zuiden en zuidoosten van Westrozebeke.

Ongemoeid liet men mij begaan, mij, de enige “civilist” te midden van deze met troepen overstroomde streek. Op enkele honderden meters van de Duitse artillerie vatte ik, zoals ik reeds seinde, post. Deze artillerie werd niet door versterkingen beschut, doch had zich verdekt opgesteld tussen boomgroepen, van waar zij onophoudelijk haar projectielen wegslingerde.

Aanvankelijk ontdekte ik niets anders van de strijdmachten dan deze artillerie, maar later zag ik ook, ongeveer een km verder, infanterie, die zich geheel had ingegraven.

Zolang het helder dag was bemerkte ik, behalve de ontploffende projectielen, niets van de tegenstander. Toen de schemering begon te vallen, werden de vuurflitsen van het Engelse of Franse geschut duidelijk zichtbaar.

De artillerie, die tegenover de Duitsers stond, bepaalde er zich niet slechts toe de Duitse artillerie onder vuur te nemen, maar bestookte ook de infanterielinie hevig en met goed gevolg. Talloze granaatkartetsen ontploften in haar nabijheid en groot was het getal gewonde infanteristen, dat langs mij werd gedragen dan wel met verbonden arm of hinkend mij voorbij trok.

De gewonden, die weg werden gedragen, waren slechts zeer voorlopig verbonden. Ontzettend was vaak hun aanblik en pijnigend het gemor van enkelen hunner. Er waren er, die geheel met bloed waren bespat, waarschijnlijk het bloed van aan flarden geschoten kameraden. Inderdaad gruwelijk was de uitwerking der artillerieprojectielen, zoals ik kon waarnemen, toen een batterij binnen enkele minuten vrijwel vernietigd werd.

Het geluid van infanterie- en mitrailleurvuur vernam ik slechts een heel enkel ogenblik. Of het geheel overstemd werd door het donderend lawaai van het geschut, dan wel of inderdaad de geweren en mitrailleurs geen gelegenheid kregen zich te doen gelden, kon ik niet uitmaken. Volgens de verklaring van een licht gewonde Duitse infanterist zou men tot de conclusie moeten komen, dat inderdaad de infanterie in die periode van het gevecht absoluut machteloos was. De man vertelde, dat hij twee dagen in de vuurlinie had gelegen, dat hij vele zijner makkers had zien sneuvelen, maar dat hij zelf geen vijand gezien en geen schot gelost had.

Boven het hier en daar zwak heuvelig terrein zweefden steeds vliegmachines. Bommen heb ik door de vliegers niet zien werpen. Zij schenen zich uitsluitend te bepalen tot de verkenningsdienst. Herhaaldelijk zag ik Duitse batterijen, die te sterk onder het

vijandelijk vuur leden, van stelling veranderen, maar steeds vielen kort daarna de projectielen weer benauwend dicht in hun nabijheid.

Zoals ik reeds seinde, zag ik een Duitse batterij, enkele minuten nadat zij een nieuwe stelling had ingenomen, bijna geheel vernietigen. Dit geschiedde door niet meer dan vier projectielen.

Toen de schemering al bijna tot volslagen duisternis was overgegaan, zag ik door vliegers seinen geven met sterk rood en wit licht. Of het Duitse, Franse of Engelse vliegers waren is mij natuurlijk niet bekend.

Ik was reeds op de terugweg, het artillerievuur verminderde, maar werd volstrekt niet gestaakt, toen een hevig geweervuur, nu en dan vergezeld van mitrailleurvuur losbrak. Blijkbaar voerde een der partijen een aanvallende beweging uit. Langer dan een half uur hield dit vuur echter niet aan.

Op mijn terugweg werd ik gearresteerd en de volgende dag onder gewapend geleide van de ene etappencommandant naar de andere gevoerd. Aangenaam was deze gevangenschap niet, maar zij had dit voor, dat ik een reis kon meemaken met een gewondentrein.

Duidelijk was, dat het materiaal, dat de Duitsers ter beschikking hebben voor het vervoer van hun gewonden, absoluut niet toereikend is voor de zware verliezen der laatste weken.

De trein, waarmee ik reisde, bestond vrijwel uitsluitend uit bagagewagens, waarvan de vloer was bedekt met een laag stro. Dit was de enige gerieflijkheid, welke men voor de gewonden had aangebracht. De tocht in de slecht verende, met lysol doorgeurde wagens, moet voor de gekwetsten een marteling zijn geweest.

In de wagen, waarin ik de reis maakte, lag een bejaarde landweerman, die een schot door de schouder had gekregen, zacht te kreunen.

De andere gewonden waren vrij opgewekt, behalve een jonge man, die een schot in een der longen had gekregen en stil lag, met gesloten ogen, nu en dan een rochelend geluid uitstotend.

Een Rode Kruisman vertelde me, dat in Vlaanderen reeds 70.000 Duitsers gekwetst zijn.

’s Avonds werd ik door een “Etappencommandant” in vrijheid gesteld en kon ik zonder bewaking te voet verder trekken, om te trachten een plaats te bezoeken, vanwaar ik mijn berichten kon verzenden.

Naar Duinkerken en Calais.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft:

We zouden ons dus te Veurne bij de Belgische commandant hebben aan te melden, om onze passen te doen afstempelen.

Nauwelijks hadden de poorten van de oude vesting Duinkerken zich achter ons gesloten en waren we op de ons reeds bekende weg langs het kanaal, of het bleek ons reeds aanstonds, dat de toestand in het meest zuidwestelijke gedeelte van België zich belangrijk had gewijzigd. De vluchtende bevolking uit Nieuwpoort, Oostende en nog verder noordwaarts, uit de omstreken van Roeselare en Diksmuide, scheen door een panische schrik te zijn bevangen; zij vluchtte naar het Franse grondgebied. Ellendig was de aanblik van die, naar lage schatting, zeker 25.000 mensen tellende menigte, die zich op en naast de door zware regenval doorweekte straatweg

voortbewoog. Vrouwen en kinderen en grijsaards strompelden oververmoeid, angst en zorg voor de toekomst op het gelaat, voort tussen de wagens, rijtuig en karren van allerhande slag, volgestopt en volgepropt met lieden, die, uitgeput of ziek, niet in staat waren om de weg te voet af te leggen. Soldaten, met of zonder wapen, legerwagens en auto's, overblijfselen nog van de bezetting van Antwerpen, die zo lang als mogelijk nog hadden stand gehouden, geestelijken en grijsaards, burgers en plattelandsbevolking, allen dooreen, beslijkt en bevuild door een lange tocht, bepakt met het allernoodzakelijkste dat ze hadden weten mee te nemen, schreiende kinderen op de arm van radeloze moeders, het maakte een diep treurige indruk. Alles bewoon zich in één richting, had slechts één doel: Duinkerken.

Zeer langzaam slechts konden wij voorwaarts komen. Verwonderd staarden ons die ongelukkigen aan, niet begrijpend dat wij gingen naar die zijde, waarvan zij het naderend onheil vreesden.

Te Veurne aangekomen, achtten wij het beter door te rijden, op eigen risico de tocht te vervolgen, desnoods zonder toestemming van de Belgische bevelhebber, wiens verblijfplaats niemand ons wist aan te wijzen. We wilden oostwaarts naar Diksmuide, om te zien hoe deze ordeloze aftocht van de overblijfselen van het Belgische leger werd gedekt; immers niets zou een opdringende vijand kunnen tegenhouden, nog heden voor Duinkerken te verschijnen, indien niet een behoorlijke troepenmacht bij Nieuwpoort of Diksmuide hem tot staan wist te brengen.

Mijn vermoeden bleek juist te zijn. We troffen er Franse marineinfanterie, die aan beide zijden van de straatweg naar Roeselare, bij het dorpje Staden, loopgraven en versterkingen had opgeworpen, het lage land was hier en daar geïndeerd.

Hoog in de lucht een Duitse verkenner, die bij beschieting naar oostelijke richting afboog, koers zettend naar Brussel, waar in de omgeving bij Berchem een Duits vliegveld is ingericht. Indien hij de gelegenheid had gehad, de naderende zeer talrijke troepen te kunnen mededelen de zwakke bezetting die Diksmuide op die namiddag bezet hield, het lijdt geen twijfel of zij zou hebben moeten wijken voor de overmacht, waarvan ik de getalsterkte later nauwkeurig zou kunnen vaststellen. Misschien ook, dat andere redenen in het spel waren, andere bevelen waren gegeven of maatregelen waren getroffen, die een krachtige aanval op het zwak bezette Diksmuide op die dag niet noodzakelijk of gewenst maakten. Vast staat, dat, indien de aanval zou geschied zijn en krachtig voortgezet, op die dag een belangrijk punt, zo niet een der belangrijkste punten van de Franse stelling, zonder te grote verliezen in het bezit had kunnen zijn van de Duitse troepen.

Het is mij natuurlijk niet bekend of het uitblijven op die dag van een krachtige aanval op die stelling uitsluitend het gevolg is geweest van onvoldoende verkenning aangaande de sterkte van de vijandelijke strijdkrachten. Over de natuurlijke sterkte van het gemakkelijk te verdedigen terrein waren de Duitsers echter nauwkeurig ingelicht. Dienaangaande toch schreef de Kölnische Zeitung: De streek is door het drukke bezoek van Duitse toeristen bij ons bekend.. Men weet, dat veel kanalen en andere waterwegen door het land lopen, dat bovendien overal door de regen doorweekt was.

Bij de uiterste Franse voorposten aangekomen, werden we door een officier aangehouden, die ons iedere toestemming tot verder reizen kort en bondig weigerde. De passen achtte hij onvoldoende, bovendien had hij opdracht, slechts die personen door te laten, die in het bezit waren van een persoonlijk door de admiraal ondertekend bewijs. We moesten dus de bijna acht kilometer naar

Diksmuide terug, waar de admiraal in het stadhuis was ingekwartierd. Hier werden ernstige bezwaren gemaakt aangaande de te volgen weg. Na zeer veel moeite echter en onder belofte, dat ik dan ook direct zou vertrekken, kon ik het vereiste schriftstuk machtig worden. De betekenis van dit dralen en bezwaren zoeken zou me spoedig duidelijk worden.

Weer bij de voorposten aangekomen, verklaarde de officier, dat hij in weerwil van het persoonlijk door de admiraal afgegeven vrijgeleide, eerst met de commandant het geval wenste te bespreken.

Zelfs de boerenbevolking, die hedenochtend naar het dorp was getrokken en thans naar haar hoeven terug wilde, moest hij terugzenden; hij kon dus voor ons geen uitzondering maken. Een nadere verklaring wenste hij niet te geven. Ik beduidde hem, dat het toch wel zeer zonderling was dat, na mij eerst tot de admiraal te hebben gewend, zelfs diens eigen handtekening en volmacht door zijn ondergeschikte niet werd erkend, dat ik wel terug wilde gaan naar Diksmuide, doch mij dan onmiddellijk tot de admiraal zou wenden en mijn beklag zou indienen. Dat hielp. Na enig aarzelen mocht ik met een "bon voyage" afscheid nemen.

De weg maakt een flauwe bocht en was dus in zijn geheel niet af te zien. Nauwelijks had ik deze bocht gepasseerd of vlak voor mij, op circa 50 meter afstand, bevond ik mij voor een Duitse wielrijdercompagnie, die, de een achter de ander, zeer behoedzaam naderde.

De situatie was nu zeer gevaarlijk.

Achter mij de Franse marinetroepen, vóór mij Duitse infanterie.

Zij hadden elkaar nog niet gezien, dank zij de zwakke bocht die de straatweg maakte.

Aan terugkeren viel niet te denken; we zouden dan onmiddellijk vuur ontvangen van de Duitsers, die ons voor een verkenningautomobiel zouden aanzien.

De grootste kalmte diende hier in acht genomen te worden.

De eerste wielrijder onderzocht vluchtig onze papieren, we moesten die door de 20 meter achter hem komende luitenant verder laten nazien. Wij hielden dus stil tot de luitenant nader kwam, doch nauwelijks waren we met deze het gesprek begonnen of van de Franse zijde had men de Duitsers ontdekt en het vuur geopend. We stonden er nu midden in. Van een verlaten van de straatweg was geen sprake. De wielrijders verspreidden zich en tirailleur aan beide zijden en op de steenweg en vuurden krachtig terug. De afstand kan niet groter dan 150 meter geweest zijn. Rechts en links floten de kogels van beide zijden om onze auto, een hoogst onbehaaglijk gevoel. Zelfs werd onze auto door twee Duitsers als dekking gebruikt.

“Meine Herren, es wird hier geschossen”, verklaarde met ongeveer kalme de jonge officier, die reeds het ijzeren kruis had verworven, “rijdt verder en meldt u dadelijk bij majoor X, die zich verder naar achteren bevindt. Ik kan u hier niet gebruiken, adieu.”

Ik behoef hier wel nauwelijks bij te voegen hoe wij ons haastten om onze gevaarlijke standplaats te verlaten. Steeds sloegen nog de kogels op de straatweg of in de bomen in, zonder ons echter schade te doen. Ik gevoelde weinig lust te zien wat achter mij gebeurde en of er ook Duitsers waren getroffen.

Op enige afstand naderde ons in galop een cavalerieofficier, adjudant van de majoor, die ons beval hem te volgen. Wij waren nu min of meer uit de vuurzone, doch gevaar getroffen te worden bestond er nog als voorheen. Eindelijk, na een kort onderzoek, vergunde ons de majoor verder te gaan. "U zult wel niet spoedig hier terug komen", voegde hij er lachend aan toe. Ik gaf hem de verzekering dat ik het hier "sehr ungemütlich" vond.

Drie eskadrons dragonders volgden de wielrijders, dan een zeer talrijke artillerie, voorts eindeloze colonnes infanterie, machinegewerenafdeling en gepantserde auto's, waarin mitrailleurs. Bewonderenswaardig die kalmte, rust en orde, waarmee de opmars plaats had. Alles ging in zijn werk als op het exercitieterrein. Van tijd tot tijd werden we nog aangehouden en werd ons door infanteristen, het geweer op ons gericht, de weg versperd, doch het werkelijk gevaar was nu geweken.

We zetten onze reis voort naar Roeselare. Op de straatweg steeds nieuwe troepen, die onder het zingen van vaderlandse liederen ten strijde trokken. Zij wisten nog niet wat er een tweetal kilometer verder plaats greep. We waren door het oog van een naald gekropen.

Een halve minuut meer oponthoud bij de commandant van de Franse voorposten en we zouden door de naderende Duitsers voor Fransen zijn aangezien en beschoten, een auto biedt een goed doelwit.

Van nu af liep de reis zonder noemenswaardige moeilijkheden van stapel. Het gevaar lag achter de rug; het doel van de moeitelijke tocht was bereikt. Niet slechts de toestand aan de flanken der strijdende legers was me bekend geworden, ook hun opstelling had

ik waargenomen. De opmars der naderende Duitse troepen had ik gezien, de inleiding tot de historische, bloedige gevechten en slagen bij Diksmuide bijgewoond.

In en bij Roeselare en verder om Oudenaarde wemelde het van troepen, wiens aantal nauwelijks is te schatten.

Hoe vreemd deed het aan een Duits genieofficier te ontmoeten met wie ik mij in het Nederlands, dat hij nagenoeg zonder hoorbaar accent sprak, kon onderhouden. Het verheugde hem ons in onze landstaal te kunnen aanspreken en ons die inlichtingen te kunnen verschaffen, die wij voor het verder zetten van onze tocht behoefden. Drie jaren had hij in een der grote Hollandse steden gewoond, onder zijn leiding en medewerking was een elektrische spoorlijn aangelegd en tot stand gekomen.

De duisternis was reeds lang ingetreden, toen we Aalst naderden; het was laat in de avond, toen we ons uitgangspunt, Brussel, weer bereikten.

Uit België.

Men meldt ons uit Oostburg:

Vrijdag kwam een Engelse tweedekker uit de richting Brugge, blijkbaar om verkenningen te doen omtrent de Duitse troepenbewegingen. Het vliegtuig keerde over Knokke en langs de Belgische zeekust terug. Boven Knokke en omgeving werden bommen geworpen welke men hier hoorde ontploffen. Of de bommen schade hebben aangericht werd niet bekend daar er niemand uit, noch naar Knokke doorgelaten wordt.

Het geschut der Engelse schepen wordt in de laatste dagen niet meer gehoord; wel zwak kanonvuur uit de richting van Oostende. De tramdienst Sluis-Knokke is nu sedert maandag gestaakt, tot groot ongerief der vele vluchtelingen welke nog steeds hier vertoeven en dagelijks eens gingen kijken naar hun families en bezittingen.

De oorlogstoestand.

Over de toestand op de verschillende oorlogsterreinen kunnen wij vandaag kort zijn, daar zich nergens gebeurtenissen van voldoende betekenis hebben voorgedaan, om de verhouding tussen de tegenstanders aanmerkelijk te wijzigen.

In het westen blijft de voornaamste belangstelling op de uiterste vleugels gericht. Wij hebben vernomen, dat de Duitsers van de terzijdestelling van het stroomgebied van de IJzer als operatiegebied partij schijnen te willen trekken, om hun front te verkorten en tegelijkertijd dat zij zoveel troepen naar als van Duitsland vervoeren. Het Franse communiqué van gisterenmiddag gewaagt opnieuw van het overbrengen van troepen uit België "naar het oostelijk front". Daar de Franse staf onmogelijk kan weten, dat die weggevoerde troepen werkelijk voor dat front bestemd zijn, behoeven we dit niet als waarheid aan te nemen. Zeker is dat er troepentransporten, een onzer correspondenten heeft treinen met de opschriften "Naar St. Petersburg" gezien, uit België naar Duitsland onderweg zijn, maar even zeker schijnt dat er andere troepen naar België vervoerd worden. Immers, de ambtelijke mededeling van Franse zijde meldde vrijdagmiddag dat de Duitsers hun reservekorpsen in België met "troepen van het actieve leger" versterkten. Is de oplossing van het raadsel misschien deze dat men de slechts korte tijd gedrilde vrijwilligers, die in West-Vlaanderen

weinig voldaan moeten hebben, nu bijvoorbeeld vervangt door de bezettingen van de Rijnvestingen, op wie men groter verwachtingen bouwt? Het is slechts een onderstelling, maar die de ogenschijnlijke tegenstrijdigheid tussen beide berichten goed verklaren zou.

Uit West-Vlaanderen.

Er zijn tekenen, zegt een correspondent van de Times in West-Vlaanderen, dat het moreel van de Duitse troepen, die de laatste veertien dagen tegen het Engelse leger te leper zijn geworpen, aan het verslappen is. Het kon nauwelijks anders. Een leger kan niet dag in, dag uit een vijand aanvallen, die hem met goed gevolg tegenstand biedt en slechts voet voor voet wijkt, als de overmacht te overstelpend wordt, zonder de moed te verliezen. Enige dagen geleden viel een brief die een Duitse reserveofficier aan zijn vrouw had geschreven in handen van de Engelsen.

De toon van die brief was volstrekt hopeloos. De schrijver weidde uit over het lijden en de verliezen van zijn regiment. Het was elf dagen achtereen in de schansen geweest. De soldaten hadden alle hoop verloren en vreesden, dat zij ten dode opgeschreven waren. Op grond van wat er in die brief over de stemming aan Duitse kant stond, werd een tegenaanval gelast, die met de verdrijving van de Duitsers uit pas bezette stellingen eindigde.

De 5^e dezer meldde dezelfde correspondent:

De toestand ten oosten van leper die gisteren enige reden tot ongerustheid scheen te geven, was vanochtend veel verbeterd. De aanvallen van de Duitsers waren minder hevig en zij schijnen uitgeput te zijn. Zij gaan voort met leper te beschieten, maar hun vuur is niet zeer hevig. Granaten die niet ontploft waren droegen

het merk oktober 1914, "waaruit men kan opmaken dat hun reservevoorraad uitgeput is". Vanochtend liep er een gerucht dat Ieper door de Duitsers genomen was. Dit was blijkbaar veroorzaakt door de ontruiming van de stad door de burgerlijke bevolking voor het bombardement. In werkelijkheid stellen volstrekt betrouwbare inlichtingen de toestand van de bondgenoten te Ieper vanochtend als zeer gunstig voor. Tussen Mesen en Hollebeke is gisteren zwaar gevochten, maar de laatste plaats is nog altijd in de handen van de bondgenoten.

Gisteren werd de stelling aan het kanaal van Veurne naar Ieper ten westen van Bikschote hevig aangevallen. De aanval werd echter zonder moeite afgeslagen en tegen het einde van de dag werden de Duitsers door een schitterende tegenaanval uit Bikschote verdreven.

Aan de IJzer is de toestand eveneens gunstig. Aan de linkeroever houden de Duitsers alleen de dorpen St. Joris Kapelle en Tervate, de plaatsen waar zij in den beginne waren over getrokken en die zij aldoor als bruggehoofden hebben trachten te behouden, bezet. Er waren ook afdelingen in een of twee boerderijen bij Schoorbakke, maar daar de Belgen op die plaats blijkbaar de brug bezet houden moeten dezen van de hoofdmacht zo goed als afgesneden zijn.

De Engelse soldaat.

Een redacteur van het Berliner Tageblatt, die deel neemt aan de strijd in Vlaanderen als reserveluitenant, zendt aan zijn blad een brief, waarin hij waarschuwt tegen het onderschatten van de Engelse soldaat. Hij vertelt:

Vol strijdlust en zeker van een gemakkelijke overwinning marcheerden al die jonge regimenten tegen de vijand, om Engelsen

te vangen, zoals zij zegden. Iedere man was vast overtuigd, dat God de Engelsen slechts daarom zulke lange benen gegeven had, opdat zij des te sneller het hazenpad zouden kunnen kiezen. Men dacht aan de voorstellingen, die men thuis van Tommy Atkins gelezen had en verheugde zich er op, door de oorlog goedkoop aan een tenniskraket te zullen komen. Slechts enkelen waarschuwden er voor, de Engelsen te onderschatten.

Sneller dan wij dachten kwamen mij met de vijand in aanraking. Op een morgen, toen wij op mars waren zegde men plotseling: de eerste dode Engelsman. Wij galoppeerden het veld in naar een plaats, waar een van onze patrouilles stil hield. Daar lag hij, de eerste Engelsman, die wij in deze veldtocht te zien kregen. Dood, op de rechterzijde uitgestrekt. Het dodelijke projectiel was hem midden door het hart gegaan. Een piepjong, slank, gespierd lichaam, dat het kaki zeer goed stond. Sneeuwwit was zijn jong, baardeloos gezicht en de linkerhand was krampachtig samengebald op de borst.

Kort daarop vonden wij in een huis twee zwaar gewonde Engelse officieren, van wie wij de dagboeken met belangrijke notities afnamen en een uur later werd de eerste Engelsman als gevangene door een patrouille langs ons heen gebracht. Als een chauffeur ziet de kerel er uit, zegden onze mannen. "Of die huurling schieten kan - hij ziet er meer uit naar voetbal en cricket." Weer een uur later hebben de kameraden van de gevallen Engelsman ons antwoord gegeven op de vraag of zij schieten konden. En zij hebben dit voor de duidelijkheid onmiddellijk praktisch gedemonstreerd en zo duidelijk, dat bijvoorbeeld ons bataljon reeds in de eerste gevechten tot de helft samengesmolten was. Wij hadden aan den lijve ondervonden, dat de glad geschoren gentlemen hun lange benen niet steeds tot de vlucht, maar af en toe voor heel gevaarlijke

aanvallen gebruiken. In enige uren hadden wij geleerd, dat we een geenszins ongevaarlijke vijand tegenover ons hadden.

De Engelse infanterie, die daar in de buurt van Ieper tegenover ons stond, moet men een van de beste troepen noemen. Onmiddellijk reeds in het oog lopend was de grote energie, waarmee de Engelse infanterie haar gebied tegen ons verdedigde en als zij teruggedreven werd, steeds weer en vooral 's nachts pogingen deed om het verloren terrein terug te winnen. Hierbij werd zij uiterst krachtdadig door het vuur van de veldartillerie gesteund, die evenals de Franse artillerie tenminste gelijkwaardig is aan de Duitse veldartillerie. Ook zware scheepskanonnen hadden de Engelsen in de buurt van Ieper gebracht en hun granaten en kartetsen hebben onze infanterie grote verliezen toegebracht. Toen het oprukken van onze troepen de Engelsen steeds meer in de klem bracht, poogde de Engelse infanterie vooral in de buurt van Beselare steeds en steeds weer door te breken. Tevergeefs echter. Bij een van deze krachtige pogingen vielen ons 500 Engelsen, onder wie 20 officieren, in handen.

De hoofdkracht van de Engelse infanterie ligt ongetwijfeld in de verdediging en in het gebruiken van het terrein. Hier komen de jagersinstincten van de Engelse sportman sterker tot hun recht dan dit bij de gemiddelde infanterist het geval is. De Engelsman heeft als sportman zonder twijfel beter reagerende zenuwen dan de Duitser. De Engelse rekrut is daarom in het schieten, in het gebruiken van het terrein, in patrouillediensten, enz. gemakkelijker te vormen dan de Duitser. De handigheid van de Engelse infanterist op het gevechtsterrein liep bij de ontelbare gevechten bij Ieper zeer in het oog. De Engelse loopgraven waren meestal zo aangelegd, dat zij met het blote oog niet te vinden waren. Toen wij de eerste loopgraven genomen hadden, waren wij verbaasd over de goede

aanleg wat diepte, dekking in de zijde tegen granaatsplinters, borstwering en schuilplaatsen betreft. Zij waren bijna allemaal voortreffelijk voorbereid voor een lange tegenstand. Wat ons het meeste trof, waren de stalen en ijzeren platen, die in de borstwering ingebouwd waren. De schuilplaatsen waren zo gerieflijk mogelijk ingericht. Onze manschappen maakten daar prachtige geconserveerde levensmiddelen buit, o.a. corned beef, en menigeen heeft zich daar ook een scheermachine veroverd, iets dat iedere soldaat bij zich heeft.

Als wij binnen de stelling waren, kwam het vaak voor, dat wij merkwaardig veel dode en weinig levende verdedigers meer vonden. Zo scheen het ten minste op het eerste gezicht. Spoedig echter ontdekten wij, dat een groot deel van de “doden” zich maar zo hield, die werden dan met de bajonet “er uit gekieteld.”

Als patrouilleur is de Engelsman voortreffelijk. Ik heb vaak met een kijker Engelse patrouilles een heel eind kunnen volgen en ik moet zeggen, dat hun tactiek uiterst handig was, wat ik van de onzen niet steeds beweren kan.

Wij Duitsers moeten er voor oppassen onze tegenstanders, al zijn het ook Engelse huurlingen, te onderschatten. Ons doordringen in West-Vlaanderen kan slechts langzaam, stap voor stap, plaats vinden. Ieder die bij leper meegevochten heeft, weet dat daar tot de beslissing gevallen zal zijn nog geduld, zeer veel geduld nodig is.

De verzorging in de loopgraven.

Aan een brief van een officier, die in het westen in veldversterkingen ligt, ontleent de Kreuzzeitung het volgende:

Door het onophoudelijke artillerievuur zijn we van de buitenwereld afgesneden. Slechts de telefoon naast mij bewijst, dat we met ons commando nog van gedachten kunnen wisselen. De verzorging van de troepen is natuurlijk bezwaarlijk. Onze veldkeukens met hun grote gevulde eetketels en de koffieketels er naast staan anderhalf uur achter ons. Ze kunnen slechts in het donker zover naar voren gebracht worden, als dit verenigbaar is met hun veiligheid voor artillerievuur. Wij krijgen dus slechts eenmaal per dag eten en koffie, dat door bijzondere manschappen in het donker gehaald wordt. Eten voor 140 man ontvangen en dat in het pikdonker over de gevechtsslijn gelijkmatig verdelen is geen kleinigheid. Alles moet zonder geluid gebeuren, zonder praatjes, zonder geklepper en niemand mag te kort komen. De veldkeuken zorgt ook voor ons overige verkeer met de buitenwereld, neemt brieven mee, brengt de post voor onze compagnie, geschenken, brood, nu en dan een vat met rode wijn, soms ook wat verwarmende dranken voor de koude nachten, gelapte schoenen en neemt daarvoor weer andere mee, die om de schoenmaker schreeuwen. Dit alles moet in het donker gebeuren, zonder dat er iets blijft liggen en zonder gerucht. Het uitdelen in de tirailleurslijn is dan ook een kunststuk, dat men geblinddoekt moet kunnen volbrengen. Voor de aanvoerder van de compagnie heeft de bediening van de keuken (een onderofficier, twee man, zo mogelijk kok en slager, tegelijkertijd rijder), vaak iets extra's meegebracht, een stuk gebraden vlees, een beetje boter, dat algemeen met verbazing aangegaapt wordt en dergelijke lekkernijen. Soms zelfs een fles champagne, die zonder glas verder gereikt wordt aan alle wapenbroeders, die aanwezig zijn.

Antwerpen. Hier ter stede werd hedenmorgen tegen 10 uur kanongebulder gehoord in westelijke richting.

Ook hedenmiddag was het schieten nog waarneembaar uit zuidwestelijke of westelijke richting.